

बेटी बचावो बेटी पढावो

कार्यकारी पुस्तिका

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો

કાર્યકારી પુસ્તિકા

એસએમટી. સ્મૃતિ ઝુબીન ઈરાની
મહિલાઓ અને બાળ વિકાસના આદરણીય મંત્રી

વર્ષ ૨૦૨૫ સુધી મહિલા દ્વારા પ્રેરિત વિકાસ માટેના સામુહિક પગલાની રાષ્ટ્રીય પરંપરા સાથે કદમ મિલાવીને, "બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો" એ આપણી "નારી શક્તિ"ની ક્ષમતાને કામે લગાડવા માટે સંયુક્ત પગલાની માંગ કરતી બધી પહેલોનો પાયાનો સિધ્ધાંત બનવાનું ચાલુ રહે છે, ભારતના આદરણીય પ્રધાનમંત્રીની કલ્પના મુજબ. એ હકીકતને ઓળખીને કે બેટી બચાવો, બેટી પઢાવોની બ્રાંડ ઈકિવટી એક સૂત્ર બનેલ છે અને તેને "દીકરીને બચાવો" ના એક પ્રતિક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ત્યારે, જીલ્લા કક્ષાએ વાસ્તવિક લાભો માટે બહુક્ષેત્રીય પ્રવૃત્તિઓ ઉપર ધ્યાન આપવા માટે ભૌગોલિક રીતે અને યોજનાની રીતે એમ બંને રીતે, યોજનાના કાર્યક્ષેત્રને વિસ્તારવામાં આવેલ છે.

'આત્મનિર્ભર ભારત'ની આપણી આકાંક્ષાના વાસ્તવિકીકરણની દિશામાં પાયાની કક્ષાએ ભારત સરકારના તમામ પ્રયાસો/યોજનાઓ સાથે જોડાણ અને આયોજિત ક્ષેત્રિય દરમિયાનગીરીઓ દ્વારા સમન્વયને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે એક દીવાદાંડી અને વ્યવહારૂ માર્ગદર્શિકા તરીકે અમલ પુસ્તિકાને વિકસાવવામાં આવેલ છે. મારી ખરા દિલની એવી ઈચ્છા છે કે બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો એ કથાની આગેવાની લેવી જોઈએ અને જીવન ચક્રની અખંડિતતા મારફત દીકરીની સલામતી, રક્ષણ અને સશક્તિકરણ માટે તમામ સ્તરોએ બધી યોજનાઓ/કાર્યક્રમો અને નીતિઓ માટે એક આધારશિલા બનવું જોઈએ.

હું, તેથી તમામ હિતધારકોને એક સાથે આવવા અને દીકરીના ઉત્તમ હિત માટે આ યોજનાને સફળ બનાવવામાં સાથે આગળ આવવા માટે વિનંતી કરું છું.

ડો. મુંજપરા મહેન્દ્રભાઈ
મહિલાઓ અને બાળ કલ્યાણના રાજ્યના મંત્રી

છેલ્લા સાત વર્ષો દરમિયાન, કેન્દ્રિત હિમાયત મારફત, બેટી બચાવો, બેટી પઢાવો દીકરીની કદર કરવાની દિશામાં રાજકીય નેતાગીરી અને રાષ્ટ્રીય જાગૃતિનું ધ્યાન ખેંચવામાં સક્ષમ બનેલ છે. યોજના હેઠળ કલ્પવામાં આવ્યા મુજબ, અત્યારે દીકરીના વિકાસ અને રક્ષણ સાથે સંબંધિત વિશિષ્ટ મહત્વના પરિણામોને હાંસલ કરવા ઉપર ધ્યાન આપવાનો સમય છે.

લિંગ સમાનતા એ એક રાષ્ટ્ર તરીકે આપણી પ્રથમ શરત હોવી જોઈએ, અને તે દરેક પરિવારમાં દરેક વ્યક્તિ સાથે શરૂ થવી જોઈએ.

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો સાથે, આપણા વર્તન, સંસ્કૃતિ અને રોજીંદા જીવનના દરેક પાસા કે જે સ્ત્રીઓ અને દીકરીઓનું અવમૂલ્યન, અપમાન કરે છે અને તેમની સાથે ભેદભાવ કરે છે તેમાંથી મુક્તિ મેળવવા માટે ચાલો આપણે સૌ પ્રતિજ્ઞા લઈએ. આપણા આદરણીય પ્રધાનમંત્રીના જણાવ્યા મુજબ, સ્ત્રીઓનું ગૌરવ રાષ્ટ્રના સપનાને પૂર્ણ કરવામાં એક મોટી સંપત્તિ બનવાનું છે અને આપણી 'નારી શક્તિ' દેશને નવી ઉંચાઈએ લઈ જશે. દીકરીની કદર કરવામાં આપણે જેટલું વધુ ધ્યાન આપીએ છીએ, જેટલી વધુ તકો અને સુવિધાઓ આપણે આપણી દીકરીઓને પૂરી પાડીએ છીએ, જેટલો વધુ આપણે ન્યાયિક સમાજ માટેના માર્ગનું નિર્માણ કરવા માટેનો માર્ગ મોકળો બનાવીએ છીએ તેટલું વધુ 'અમૃત કાલ'ની બાબતમાં અને સ્થિર વિકાસના લક્ષ્યો હાંસલ કરવામાં આપણુ વળતર વધુ સમૃદ્ધ બનશે.

બેટી પઢાવો

શ્રી ઈન્દેવર પાંડે
સચિવ, મહિલાઓ અને બાળ કલ્યાણનું મંત્રાલય

યોજના બેટી બચાવો બેટી પઢાવોને મિશન શક્તિ કે જે મીસન મોડ હેઠળની એક યોજના છે તેની એક સબળ ગૌણ યોજના હેઠળના ભાગો પૈકીના એક ભાગ તરીકે લાવવામાં આવેલ છે, જેનો હેતુ એકીકરણ અને નાગરિક પ્રભુત્વ મારફત રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સમાન ભાગીદારો બનવા તેમને સક્ષમ બનાવવા માટે સ્ત્રીઓ અને દીકરીઓની સલામતી, સુરક્ષા અને સશક્તિકરણ માટેની દરમિયાનગીરીઓને મજબૂત બનાવવાનો છે.

મિશન શક્તિની માર્ગદર્શિકાઓ યોજનાના બધા જ ભાગો માટે પ્રકાશિત કરવામાં આવેલ છે, સંપૂર્ણ માળખું, મશીનરી અને તમામ ગૌણ યોજનાઓના એક સાથે અમલ માટે અમલમાં મૂકાઈ રહેલ બંધારણોની વિગતો સાથે. બેટી બચાવો બેટી પઢાવો માટે તમામ કક્ષાએ જરૂરી પ્રયાસોનું રેખાચિત્ર દોરવા માટે આ પુસ્તિકા સંયુક્ત રીતમાં યોજનાના ધ્યેયોની સિધ્ધિમાં રાજ્યો અને જિલ્લાઓને મદદ કરવા માટે માર્ગદર્શિકાઓની સહયોગી તરીકે વિકસાવવામાં આવેલ છે.

આ પુસ્તિકા એવા લોકોને માર્ગદર્શન આપવામાં ઉપયોગી છે જેઓ રાષ્ટ્રીય સ્તરથી પાયાના સ્તર સુધી આયોજન, અમલ, રીપોર્ટીંગમાં જોડાયેલ છે. પુસ્તિકાના જુદા જુદા વિભાગો દીકરીના રક્ષણ અને સશક્તિકરણ માટેના એક સક્રિય અને સંયોગી એક સાથેના પ્રયાસ માટે અનેક મંત્રાલયો હેઠળ વિવિધ અધિકારીઓ અને નિષ્ણાંતો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિઓ અને પ્રક્રિયાઓને નોંધે છે. પુસ્તિકા જાહેર ક્ષેત્રના સાહસ, સભ્ય સમાજ, શિક્ષણ અને બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના લક્ષ્યોની સિધ્ધિ માટે MWCD અને અન્ય સંબંધિત મંત્રાલયો /વિભાગો સાથે સહયોગ કરવા અને ભાગીદારી કરવા માંગતા વ્યવસાયો માટે પણ ઉપયોગી બનશે.

પુસ્તિકા વિશે

આ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો કાર્યકારી પુસ્તિકા નેવિગેશન અને સમજણની સરળતા માટે ત્રણ વ્યાપક વિભાગોમાં વિભાજીત કરવામાં આવેલ છે. પ્રથમ વિભાગ પરિચય અને સંપૂર્ણ પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવે છે. તેના હેતુઓ, લક્ષ્યો અને દર્શકોના સંબંધમાં યોજનાના. બીજા બે વિભાગો એક પ્રવૃત્તિઓની પુસ્તિકા (વિવિધ હિતધારકો માટે યોજનાની પ્રવૃત્તિઓના સંપૂર્ણ અને જુસ્સાદાર અમલ અને આ બાબતે જરૂરી એકીકરણ પગલા માટેના નિર્દેશો ધરાવે છે) અને એક વહીવટી પુસ્તિકા(રાષ્ટ્રીયથી જિલ્લા કક્ષા સુધી વહીવટના દરેક સ્તરો ઉપર કાર્યકારી સૂચનાઓની બનેલી) માં અલગ કરવામાં આવેલ છે.

આ પુસ્તિકા થોડા નવીન સાધનો વડે બનાવવામાં આવેલ છે જે આખું વર્ષ એક સ્થિર અને સમાવેશી રીતે અમલ મશીનરીને મદદ કરવા માટે સુપ્રવાહી અને ખાસ રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. નવીન અને ઉત્તમ કામકાજોને નોંધવા માટે એક ટેમ્પ્લેટની સાથે, પ્રેરિત દરમિયાનગીરીઓ માટે પુસ્તિકામાં બેટી બચાવો બેટી પઢાવો પ્રવૃત્તિ કેલેન્ડર પ્રસ્તુત કરવામાં આવી રહ્યું છે. જીલ્લાઓની કામગીરીના ક્રમાંકનની એક વિશેષ પ્રયુક્તિ પણ પુસ્તિકામાં પ્રસ્તુત કરવામાં આવી રહેલ જીલ્લાના સ્કોર કાર્ડની મદદ વડે કરવામાં આવશે.

મંત્રીનો સંદેશ	v
ઉપોદઘાત	vi
પ્રસ્તાવના	vii
પુસ્તિકા વિશે	viii
પરીચય	2
હેતુ	2
પ્રવૃત્તિઓની પુસ્તિકા	3
ક્ષમતા નિર્માણ	3
સામાજિક અને આચરણના ફેરફારની વાતચીત	4
સહભાગીતા અને સમાવેશ	5
પુરસ્કાર અને કદર	6
નવાચાર	6
એકીકૃત પગલા	8
પ્રવૃત્તિ કેલેન્ડર	12
વહીવટી પુસ્તિકા	13
સંસ્થાકીય બંધારણ	13
રાષ્ટ્રીય કક્ષા	13
રાજ્ય કક્ષા	13
જીલ્લા કક્ષા	13
નાણાકીય જોગવાઈઓ	14
જીલ્લાનું કાર્ય આયોજન	15
રીપોર્ટીંગ અને દસ્તાવેજીકરણ	15
મેનેજમેન્ટ ઈન્ફોરમેશન સિસ્ટમ	16
જીલ્લાનો સ્કોર કાર્ડ	16
ઉત્તમ કામકાજોની ટેમ્પ્લેટ	16
મૂલ્યાંકન અને ઓડીટ	16
અનુસૂચી	17
અનુસૂચી -I બેટી બચાવો બેટી પઢાવો	17
અનુસૂચી -II જીલ્લાનું કાર્ય આયોજન	23
અનુસૂચી -III જીલ્લાનો સ્કોર કાર્ડ	24
અનુસૂચી -IV ઉત્તમ કામકાજોની ટેમ્પ્લેટ	26
અનુસૂચી -V તેમની ફાળવણી સાથે જીલ્લાઓની યાદી	27
@ ₹૪૦ લાખ/વર્ષ ફાળવણી સાથે ૯૧૮ જેટલા કે તેના કરતા ઓછા SRB ધરાવતા જીલ્લાઓની યાદી	27
@ ₹૩૦ લાખ/વર્ષ ફાળવણી સાથે ૯૧૮ કરતા વધુ અને ૯૫૨ જેટલા કે તેના કરતા ઓછા SRB ધરાવતા જીલ્લાઓની યાદી	32
@ ₹૨૦ લાખ/વર્ષ ફાળવણી સાથે ૯૫૨ કરતા વધુ SRB ધરાવતા જીલ્લાઓની યાદી	43

પરીચય

જીવન ચક્રની અખંડિતતા દરમિયાન, દીકરીઓ અને સ્ત્રીઓના સશક્તિકરણના સંબંધિત મુદ્દાઓની સાથે દેશમાં બાળ જાતીય પ્રમાણમાં ઘટાડાની સમસ્યાનું નિવારણ કરવા માટે ૨૨મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૫ના રોજ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. ૧૫માં નાણા પંચના સમયગાળામાં, યોજના મિશન શક્તિની સબળ ગૌણ યોજનાના એક ભાગ તરીકે ચલાવવામાં/અમલકરવામાં આવે છે.

યોજના જે અગાઉ ઈજીપ્ જીલ્લાઓમાં ચાલુ હતી, તે હવે ઈબહુ ક્ષેત્રીય દરમિયાનગીરીઓ મારફત દેશના તમામ જીલ્લાઓને આવરી લેવા માટે વિસ્તારવામાં આવી રહી છે. નીતિ અને યોજનાની રીત સંબંધિત દરમિયાનગીરીઓ, પહોંચ, ક્ષમતા નિર્માણ અને વાતચીત માટે, સંબંધિત મંત્રાલયો/વિભાગો અને તમામ સ્તરોએ બીજા હીતધારકો સાથેના તમામ પ્રકારના એકીકૃત પગલાની આના માટે જરૂર પડે છે.

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજનાનો હેતુ નીચેની બાબતો સિધ્ધ કરવાનો છે

- દરેક વર્ષે ૨ પોઈન્ટસ સુધી જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણમાં સુધારો
- સંસ્થાકીય પ્રસુતિઓની ટકાવારીમાં સુધારો અથવા ૮૫ ટકા કે વધુના દરે ટકી રહે,
- ૧લી ત્રિમાસીમાં ૧ ટકાનો વધારો પ્રતિ વર્ષ જન્મ પૂર્વે ની નોંધણી પ્રતિ વર્ષ
- માધ્યમિક શિક્ષણ કક્ષાએ અને પ્રતિ વર્ષ દીકરીઓ/સ્ત્રીઓને કૌશલ્ય આપવામાં નામાંકનમાં ૧ ટકાનો વધારો
- માધ્યમિક અને ઉચ્ચ માધ્યમિક કક્ષાએ છોકરીઓમાં ડ્રોપ આઉટનો દર તપાસવો
- સલામત માસિક સંબંધિત વ્યવસ્થાપન અંગે જાગૃતિ વધારવી

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો હેઠળ ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર કે મૂડી મિલકતોના સર્જનની કોઈ જોગવાઈ નથી. તમામ હીતધારકોને માહિતી આપીને, પ્રભાવિત કરીને, પ્રેરિત કરીને, જોડીને અને સશક્ત બનાવીને સમગ્ર દેશમાં દીકરીને જે રીતે જોવામાં આવે છે તે રીતમાં આચરણ સંબંધિત અને સામાજિક ફેરફારનું સર્જન કરવા ઉપર યોજનાનું મુખ્ય રીતે ધ્યાન કેન્દ્રિત છે. તે એવી પ્રવૃત્તિઓ ઉપરના ખર્ચને પ્રોત્સાહિત કરશે જે એકીકૃત પગલા મારફત પાયાની અસર ધરાવે છે.

પ્રવૃત્તિઓની પુસ્તિકા

મહિલાઓ અને બાળ કલ્યાણનું મંત્રાલય એ નોડલ મંત્રાલય છે અને યોજનાના આયોજન અને અમલ માટે મુખ્ય રીતે જવાબદાર છે. આ વિભાગ નિયત વ્યૂહો અને વ્યાપક સૂચક સમયરેખાઓ સાથે સંચાલનના જુદા જુદા સ્તરે જુદા જુદા મંત્રાલયો દ્વારા અમલ કરવાની પ્રવૃત્તિઓ અને પગલાઓની વિગતવાર માહિતી આપશે. બોક્ષિસમાં જણાવેલ પ્રવૃત્તિઓ સ્વાભાવિક રીતે ફરજીયાત છે, અને જીલ્લાઓએ આ પ્રવૃત્તિઓના અનુપાલનને સુનિશ્ચિત કરવું જરૂરી છે.

મહત્વના બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના પાલનમાં, સૂચક બેટી બચાવો બેટી પઢાવો કેલેન્ડરનું પાલન કરવામાં, મંત્રાલય હેઠળ તમામ વિભાગો અને એકમો દ્વારા કરવાની પ્રવૃત્તિઓનું પાલન કરવામાં, સંચાલનના તમામ સ્તરો છે :

ક્ષમતા નિર્માણ

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ વિવિધ હિતધારકોની જરૂરિયાતો અને પધ્ધતિઓનેધ્યાનમાં લેશે અને નીચેનાનો સમાવેશ કરશે :

નીચેનાનો અભિગમ અને સંવેદનશીલતા :

- ▶ તમામ રાજ્ય અને જીલ્લા કક્ષાની સમિતિઓ, બેટી બચાવો બેટી પઢાવો અંગેના તમામ કજભવળમજભવળ, તેના ધ્યેયો, પ્રક્રિયાઓ, સાધનો અને તેમાં તેની સંબંધિત ભૂમિકા.
- ▶ મુખ્ય કામદારો - બેટી બચાવો બેટી પઢાવો ઉપરના AWWs, ASHAs, ANMs, SHG સભ્યો અને દીકરીના રક્ષણ અને વિકાસ માટેની પ્રવૃત્તિઓ અને પ્રસંગોમાં તેમની ભૂમિકા
- ▶ PC&PNDT કાયદાના કડક અમલને સુનિશ્ચિત કરવામાં અને આ બાબતે સમુદાયોને કેવી રીતે સંવેદનશીલ બનાવવા તે સુનિશ્ચિત કરવામાં તેમની ભૂમિકા અને જવાબદારી માટે CBOs, CMOs, ડોક્ટરો, નર્સો અને બીજા તબીબી પ્રેક્ટીશનરો

બાળ લગ્નો ઉપર
ધ્યાન રાખવું અને તેમ
ને અટકાવવા માટે
કડક પગલાઓ લેવા.

- ▶ જીલ્લા, જીલ્લા પરીષદ, મહીલાઓ માટે જીલ્લા કક્ષાના મથક, જીલ્લા કાનુની સેવા સત્રમાં ડળમાં રહેલા અધિકારીઓ અને એનજીઓસ, દબાણ જૂથો અને રસ ધરાવતા સમુહો જેવા અન્ય હિતધારકો
- ▶ કન્યાના શિક્ષણના મહત્વ ઉપર અને શાળા કક્ષાએ બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના અમલ કરવામાં તેમની સંબંધિત ભૂમિકાના મહત્વ ઉપર શિક્ષકો, આચાર્યો, શાળા બોર્ડસ, એસએ મસીસ, ડીઈઓસ અને અન્ય શાળા વ્યવસ્થા સંબંધિત કર્મચારી વર્ગ
- ▶ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો કેલેન્ડર મુજબ પહોંચ અને સંવેદનશીલતાની પ્રવૃત્તિઓમાં તેમની ભાગીદારીમાં દૈનિક દકકલ ભારત સ્કાઉટસ અને અન્ય યુવા જૂથો
- ▶ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો અને દીકરીના મહત્વ સાથે તેમના જોડાણ ઉપર ચુંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ (MPs, MLAs, PRI સભ્યો અને વોર્ડના સભ્યો)
- ▶ લિંગ સંવેદનશીલ ન્યાય ઉપર પોલીસ અધિકારીઓ, કોન્સ્ટેબલ અને ન્યાય વ્યવસ્થા જે દીકરી અને તેના આસપાસના પર્યાવરણની સલામતી અને સુરક્ષાને વધારવા માટે કામ કરે છે.
- ▶ સંગઠનો - ડોક્ટરનું સંગઠન, શિક્ષકનું સંગઠન, ધંધાદારી સંગઠનો, સમુદાય આધારિત કલબો (દા.ત. રોટરી કલબ, લાયન્સ કલબ વગેરે) અને અન્યોને દીકરીના મૂલ્ય અંગે સંવેદનશીલ બનાવવા ઉપર અને લિંગ સંબંધિત સમસ્યાઓનો સામનો કરવા ઉપર, લિંગ સમાનતાના આચરણ ઉપર સમુદાયના સભ્યો, રોજીદા જીવનમાં 'નારી શક્તિનું ગૌરવ જાળવીને અને સ્ત્રીઓની મર્યાદા જાળવીને.
- ▶ લિંગ સંવેદનશીલ રીપોર્ટીંગ ઉપરના સંચાર માધ્યમો.
- ▶ તેમના માટે ઉપલબ્ધ હકકો, અધિકારો અને સુવિધાઓ તેમજ જવાબદાર નાગરિક તરીકે તેમની ફરજોઅંગે બાળકો (છોકરીઓ અને છોકરાઓ) અને કિશોરો.

સામાજિક અને આચરણ સંબંધિત બદલતી વાતચીત

પહોંચ

- ▶ જન્મેલા છોકરાઓની સામે જન્મેલી છોકરીઓની સંખ્યા પ્રદર્શિત કરવા માટે GPs અને સાર્વજનિક સ્થાનોમાં ગુડડી-ગુડડા બોર્ડસનું નિદર્શન
- ▶ છોકરીઓ અને તેમની જરૂરિયાતોના મૂલ્યને વધુ સારી રીતે સમજવામાં માતા-પિતા/ પરિવારો સાથે પ્રવૃત્તિઓની જાગૃતિ
- ▶ મોટી ઉંમરની સુરક્ષાના પ્રદાતા તરીકે સમુદાયમાં દીકરીઓનું હકારાત્મક સ્થાપન
- ▶ છોકરા/દીકરા કેન્દ્રિત વિધિ વિધાનો અને રિવાજોના પરિવર્તનને પ્રોત્સાહિત કરવું.
- ▶ સમુદાય અને ઉંચા પગરવવાળા જાહેર સ્થાનોમાં નિદર્શન અને વિતરણ માટે સંદેશા અને IEC સામગ્રીની રચના
- ▶ DCs/DMs દ્વારા પ્રેરિત સ્થાનિક અભિપ્રાય નિર્માતાઓ, PRI સભ્યો, MLAs, MPs વગેરે સહીત તમામ હિતધારકો દ્વારા રાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસની ઉજવણી કરવાની છે.
- ▶ દરેક વર્ષે રાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસે ભારત સરકાર અને તમામ સરકારી અધિકારીઓ દ્વારા કન્યાના રક્ષણ, સલામતી, મૂલ્ય અને શિક્ષણ માટેની પ્રતિજ્ઞા લેવામાં આવી શકે છે.
- ▶ તેમના માટે બનેલ જુદી જુદી યોજનાઓ/કાર્યક્રમો હેઠળ સેવાઓની પહોંચ માટે સ્ત્રીઓ અને કન્યાઓ દ્વારા થતી માંગને બળ આપવા માટે લિંગ સમાનતા અને જાગૃતિના સર્જન માટે પાયાના સ્તરે જાગૃતિ અભિયાનોનું આયોજન કરો.

દરેક વર્ષે ૨૪મી જાન્યુ
આરીએ રાષ્ટ્રીય કન્યા
દિવસ ઉજવવાનો છે

સહભાગીતા અને સમાવેશ

- ▶ સમુદાય દ્વારા થતા આવા પ્રયાસોને વેગ આપવા માટે હિમાયત અને સમુદાય ગતિશીલતા પહેલોમાં સ્થાનિક ધાર્મિક/આઘાત્મિક નેતાઓનો સમાવેશ
- ▶ સ્થાનિક બેટી બચાવો બેટી બચાવો પ્રણેતાઓ : ઉપર સૂચવાયેલા તમામ પ્રયાસો સ્થાનિક મત અને બદલાવના નિર્માતાઓ કે જેઓ હકારાત્મક ઉદાહરણો નક્કી કરી શકે છે અને પ્રણેતાઓ તરીકે સેવા આપે છે તેમની વ્યૂહાત્મક શામેલગીરી દ્વારા પ્રેરિત બની શકે છે.
- ▶ સાથી આદાન-પ્રદાન અને જ્ઞાનને મજબૂત બનાવવા માટે સામુદાયિક સહાયતા જૂથો, જયારે સ્થાનિક માધ્યમો સાંસ્કૃતિક રીતે ઉચિત માધ્યમોના વ્યાપ વડે દબાણ ઉભુ કરી શકે છે.
- ▶ આ અભિયાનના સ્થાનિક પ્રણેતાઓ તરીકે DC/DM MLAs, સંસદસભ્યો, PRIs અને ULBs ના ચૂંટાયેલા મહિલા પ્રતિનિધિઓ, રમત ગમત, શિક્ષણ, ઉદ્યોગ સાહસિકતા વગેરેના ક્ષેત્રમાં આગળ વધતી કન્યાઓ/સ્ત્રીઓનો સંપર્ક કરી શકે છે.
- ▶ જુદા જુદા સમુદાયોમાંથી મહીલાઓ અને સ્ત્રીઓનો તેમના જીવન અને સમુદાયોને અસર કરતી સમસ્યાઓ ઉપર સહભાગીતા અને નિર્ણય કરવાની પ્રક્રિયામાં સમાવેશ કરવો જોઈએ.
- ▶ લિંગ સંબંધિત ભૂમિકાઓ, લિંગ આધારિત સામાજીકીકરણ, પરિવારોની અંદર શ્રમનું વિભાજન અને બાળ લગ્ન, લિંગ આધારિત હિંસા અને ઉત્પીડન અંગેની ચર્ચા ઉપર પૂરૂથો અને છોકરાઓનો સમાવેશ કરવા માટે વિશેષ પ્રયાસો કરવા જરૂરી છે.
- ▶ દીકરીવાળા પિતાઓ તરફ લક્ષિત 'દીકરીઓ સાથે સેલ્ફી' જેવા વિશિષ્ટ અભિયાનો
- ▶ સ્થાનિક સમુદાય કેન્દ્રોમાં મહિલાઓના/છોકરીઓના સહાયતા જૂથોના માસિક સત્રોનું આયોજન કરવું
- ▶ બાળ લગ્નો, છોકરીઓ સામેની હિંસા અને અન્ય સંબંધિત સમસ્યાઓનો અંત લાવવા માટે કિશોરોને ગતિશીલ બનાવવા અને એકસાથે લાવવા માટે બાલ સભાઓ

પુરસ્કાર અને કદર

- ▶ જેમણે બાળ લગ્ન અટકાવવામાં મદદ કરી હતી તેવા પ્રણેતાઓને અભિનંદન આપો.
- ▶ DCs/DMs દ્વારા સન્માન માટે બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજનાને અનુરૂપ ઉદાહરણરૂપ કામ કરતી વ્યક્તિઓ કે સભ્ય સમાજની સંસ્થાઓને ઓળખી કાઢો
- ▶ શિક્ષણ/રમત ગમત/ સંસ્કૃતિ/ સામાજિક કાર્ય/વિજ્ઞાન વગેરેના ક્ષેત્રમાંથી સિધ્ધિ મેળવનારી કન્યાઓને પ્રોત્સાહીત કરો.
- ▶ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો દિવસ/રાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસ/ આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિવસ/ સ્વતંત્રતા દિવસ/ પ્રજાસત્તાક દિવસ વગેરે ઉપર કદર તરીકે ગુણવાન કન્યાઓ અને તેમના પરિવારોને પ્રોત્સાહીત કરો.
- ▶ સ્થાનિક સંચાર માધ્યમોમાં કન્યાઓ, કે જેઓ વિષમ પરીસ્થિતિઓ છતાં સફળ થઈ હતી તેના અને તેમના સંઘર્ષ છતાં જેમણે તેમની દીકરીઓને આગળ વધારી હતી તેવા પરિવારોની કથાઓના ઉદાહરણરૂપ કેસ સ્ટડીસ ઉપર પ્રકાશ પાડો

નવીન વિચાર

- ▶ હિમાયતના પ્રયાસો અને સામુદાયિક ગતિશીલતાની પહેલો જેવી કે દીકરીના જન્મ માટે લોહરીનો તહેવાર ઉજવવો, રક્ષા બંધન ઉપર એક બીજાને રાખડી બાંધતા ભાઈ બહેનો, દીકરાઓ અને દીકરીઓ બંનેને સાથે રસોઈ બનાવવાનું અને વાહન ચલાવવાનું શીખવવું વગેરે.
- ▶ લિંગ સમાનતાનું પોષણ કરવા માટે પુત્રની પસંદગી અને લિંગ પસંદગીને પ્રોત્સાહન આપતા સામાજિક રિવાજો અને એવા રિવાજો જે સ્ત્રીઓ અને કન્યાઓની તુલનામાં પુરૂષ અને છોકરાઓને વધુ પસંદ કરે છે તેને ધીમે ધીમે ઉલટાવી શકાય છે.

વૃક્ષનું વાવેતર જીલ્લા
પ્રશાસન દ્વારા
કન્યાના નામે

- ▶ દહેજ અને ભપકાદાર લગ્ન વિધિઓના નાણાકીય બોજામાંથી માતા-પિતાનું રક્ષણ કરવા માટે યોગ્ય ઉમરે સાદગી ભર્યા લગ્નો(અથવા સમુહ લગ્નો પણ)નો પ્રસાર.
- ▶ સમુદાયમાં દીકરીઓ અને દીકરાઓ માટે સમાન સંપત્તિના અધિકારોનો પ્રસાર
- ▶ છોકરીઓને તેમનું શિક્ષણ પૂર્ણ કરવા માટે અને તેમના સપનાઓને પૂર્ણ કરવા માટે વહેલા/ બાળ લગ્નોની અટકાયત
- ▶ ભારતના જુદા જુદા ભાગોમાં મોટા પાયા ઉપર આયોજિત અક્ષય તૃતિયા ઉપર બાળ લગ્નની અટકાયત માટેના વિશેષ પ્રયાસો.
- ▶ તેમની સંબંધિત યત્ન સામગ્રી અને જાહેર નિદર્શનોમાં ઉંચા જાહેર જોડાણોવાળા મંત્રાલયો/ વિભાગો સાથે બેટી બચાવો બેટી પઢાવો લોગોનો ઉપયોગ કરીને કાર્યક્ષેત્રનું સંશોધન કરવું.
- ▶ જીલ્લા સ્તરોએ અભિયાનની એક બ્રાંડ ઓળખ અને પ્રભુત્વ સર્જવા માટે સરકારી અમલદારો ની ઈમેઈલ સહીઓ બેટી બચાવો બેટી પઢાવોનો અંતર્ગત સંદેશો ધરાવતી હોઈ શકે છે. NIC કે કોઈપણ અન્ય સંસ્થાઓ રાજ્ય/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશમાં વૃક્ષોના વાવેતરની વિશેષ ઝુંબેશ
- ▶ કન્યાના નામ ઉપર કરી શકે છે : જીલ્લાએ વૃક્ષારોપણની ઝુંબેશ ગોઠવવાની છે જ્યાં કમ સે કમ ૫ વૃક્ષો કન્યાના જન્મની ઉજવણી માટે વાવવામાં આવે છે.

એકીકૃત પગલું

શિક્ષા મંત્રાલય

શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ

- ◉ શાળાઓમાં કન્યાઓ માટે ઉપયોગી શૌચાલયના નિર્માણ અને જાળવણીને અનુકૂળ બનાવે છે
- ◉ જાતિય રીતે સંવેદનશીલ રીતે શિક્ષણ આપવા માટે શિક્ષકોનું ક્ષમતા નિર્માણ
- ◉ જાતિય સમાનતા અંગે યુવાન અને કિશોર છોકરાઓ અને છોકરીઓને તાલીમ આપવી
- ◉ શાળાઓમાં વ્યવસાયિક તાલીમમાં છોકરીઓની વધેલી સહભાગીતા માટેનું અભિયાન
- ◉ નેશનલ મીન્સ-કમ મેરીટ યોજના હેઠળ સમન્વય.
- ◉ શાળામાં વધુ જીવન કૌશલ્ય પ્રવૃત્તિઓની પ્રસ્તુતિ.
- ◉ તેમના ભવિષ્યનું આયોજન કરવા માટે અને લગ્નને ટાળવા માટે કન્યાઓને પૂરું પાડવાનું પધ્ધતિ સરનું કારકીર્દી માર્ગદર્શન
- ◉ કન્યાઓ માટે STEM શિક્ષણમાં વધુ રોકાણ અને મ્યુઝીયમ્સ, પ્લેનેટેરીયમ્સ, અટલ ટીકરીંગ લેબ્સ વગેરેની વધુ એક્ષપોઝર મુલાકાતો દ્વારા વૈજ્ઞાનિક અભિરૂચી કેળવવી.
- ◉ સરકારી શાળાઓમાં કન્યાઓ માટે આત્મ રક્ષાની તાલીમ દાખલ કરવી.
- ◉ શાળાના તમામ હોલ્સ અને ચાલીઓમાં તેમની સિધ્ધિઓ અંગેની એક નાની ઝાંખી સાથે મજબૂત મહીલા પ્રણેતાઓના ચિત્રોનું પ્રદર્શન કરવું.
- ◉ ઉચ્ચ શિક્ષા તરફના સંક્રમણના ભવિષ્યને બતાવવા માટે વિજ્ઞાન કોલેજો, ITIs અને પોલીટેકનીક્સના ક્ષેત્રિય પ્રવાસોની સાથે બધી શાળાઓમાં વધુ મેળા અને પ્રદર્શનોનો પ્રસાર કરવો જોઈએ.
- ◉ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં સનેટરી નેપકીન વેડીંગ મશીન અને સેનીટરી પેડ્સ ઉપલબ્ધ બનાવવા.

આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણનું મંત્રાલય

- PC& PNDT કાયદો અને MTP કાયદા અંગે જાહેર જનતા સહીત, તમામ હીતધારકોના જાગૃતિ અભિયાનો અને સંવેદન શીલતા અભિયાનો ગોઠવો.
- પ્રલોભન ઓપરેશન હાથ ધરો અને માહિતી આપનારાઓને પૂરસ્કારો આપો.
- માસિક ચક્રની સફાઈના વર્તન સહીત પોષણ અને આરોગ્ય શિક્ષણ માટે સમન્વય
- પાયાના સ્તરે રાષ્ટ્રીય કીશોર સ્વાસ્થ્ય કાર્યક્રમને જોડવો અને મજબૂત બનાવવો અને માસિક ધર્મ ઉપરની શરમનો અંત લાવવા માટે નિખાલસ ચર્ચાઓ
- છોકરીઓ અને છોકરાઓ સાથે બાળ જાતિય શિક્ષણ ઉપર વિશેષ જાગૃતિના સત્રોનું આયોજન કરવું.
- શાળા આરોગ્ય એમ્બેસેડર પહેલ.

કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય

- પ્રધાન મંત્રી કૌશલ્ય વિકાસ યોજના મારફત દરેક જીલ્લામાં કૌશલ્ય આપવાના કાર્યક્રમોમાં છોકરીઓના નામાંકનને વધારવા માટે જાગૃતિ અને નામાંકન ઝુંબેશોનું આયોજન કરો.
- વધુ બિન-પરંપરાગત કૌશલ્યોના ટ્રેડસ માટે તૈયાર થવા છોકરીઓને પ્રોત્સાહિત કરવી.
- છોકરીઓ માટે વ્યવસાયિક અને રોજગારક્ષમ કૌશલ્યો ઉપર વધુ ધ્યાન.
- છોકરીઓ/મહિલા ઉદ્યોગ સાહસિકોને ધિરાણ અને બજાર સાથે જોડવા
- કૌશલ્ય આપતા કેન્દ્રોમાં કારકીર્દી માર્ગદર્શન અને નોકરીના મેળાઓનું આયોજન કરવું.

યુવા કામકાજો અને રમત ગમતનું મંત્રાલય

યુવા વર્ગની બાબતોનો વિભાગ

- ◉ નેહરૂ યુવા કેન્દ્ર સંગઠન સ્વયંસેવકો અને બીજા યુવા પ્રેરિત જૂથો દ્વારા જાગૃતિ અને સામુદાયિક ગતિશીલતા
- ◉ યુવા બાબતોના વિભાગ દ્વારા ચલાવવામાં આવતા પ્રસંગો અને યોજનાઓ માટે બેટી બચાવો બેટી પઢાવો લોગો નો ઉપયોગ કરો.
- ◉ છોકરીઓ તરફથી સમાન પ્રતિનિધિત્વમ સાથે મુખ્ય શહેરોમાં યુવા સંસદો.

રમત-ગમતોનો વિભાગ

- ◉ સમાન સ્તર ઉપર રમત ગમતોમાં મહીલાની ભાગીદારી વધારવા માટે છોકરીઓમાં રમત-ગમતની પ્રતિભાને ઓળખવી
- ◉ તમામ ઉપલબ્ધ રમતો માટે બધી શાળાઓમાં છોકરીઓની રમત-ગમતની ટીમો બનાવવી.
- ◉ પાયાના સ્તરે બેટી બચાવો બેટી પઢાવો સંદેશનો ફેલાવો કરવા માટે બ્રાંડ એમ્બેસેડર બનવા માટે સફળ રમત-ગમતની વ્યક્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવું.
- ◉ શાળાઓમાં રમત ગમતોમાં ઉત્તમ છોકરીઓને બેટી બચાવો બેટી પઢાવો પુરસ્કાર આપવો
- ◉ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો પ્રણેતાઓ અને એમ્બેસેડરો તરીકેના જયોતિર્ધરો સાથે છોકરીઓ માટેની દોડનું આયોજન કરો.

લઘુમતી બાબતોનું મંત્રાલય

- ◉ હાંસિયામાં ધકેલાયેલ લઘુમતીઓ માટે રોજગારક્ષમતા અને રોજગારી સુધારવાના હેતુ સાથે આધુનિક ટ્રેડ્સમાં છોકરીઓને કૌશલ્ય તાલીમ પૂરી પાડવી.
- ◉ વિદ્યાર્થીનીઓ માટે ઓપન સ્કૂલ પ્રમાણપત્ર પુરૂ પાડવું અને સર્જનાત્મક રોજગારી તરફ દોરી જતા સોફ્ટ કૌશલ્યો સહીત ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળી કૌશલ્ય તાલીમ પૂરી પાડવી.
- ◉ પરંપરાગત પ્રોડક્ટ્સ અને હસ્તકલાઓમાં લઘુમતી સમુદાય માંથી આવતી કન્યાઓને તાલીમ આપવી અને હુનર હાટ્સ મારફત તેમની પ્રોડક્ટનો પ્રસાર કરવો.

ઘરેલુ બાબતોનું મંત્રાલય

- ◉ બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના પ્રણેતા તરીકે અપવાદરૂપે કામ કરતા અને જાતિય રીતે સંવેદનશીલ પોલીસ કર્મચારી ને શોધી કાઢવા
- ◉ વધુ જાતિય પ્રતિભાવ આપતા ન્યાય અને સેવા પૂરી પાડવા માટે પોલીસ અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓની સંવેદનશીલતા તાલીમનું આયોજન કરવું
- ◉ જીલ્લા કક્ષાએ મહીલા પોલીસ હેલ્પ ડેસ્ક્સ મારફત શાળાઓ અને કોલેજોમાં પોલીસની પહોંચને વધારો.
- ◉ પોલીસ સ્ટેશનો, મહીલા પોલીસ ચોકીઓની એક્ષપોઝર મુલાકાતો અને બાળકો અને યુવા વયના પુખ્ત વ્યક્તિઓ માટે આ સંસ્થાઓ વધુ સંપર્કજન્ય અને સુલભ બનાવવા માટે પોલીસ કર્મચારીઓ સાથેની વાતચીત

ગ્રામિણ વિકાસનું મંત્રાલય

ગ્રામિણ વિકાસનો વિભાગ

- ⦿ રાજ્ય ગ્રામિણ રોજગારી મીસન હેઠળ સમન્વય
- ⦿ સામાજિક પગલાની સમિતી સાથે જોડાણ

આવાસ અને શહેરી બાબતોનું મંત્રાલય

- ⦿ લિંગ પસંદગી, બાળ લગ્નના ગેરકાનૂની કામને શોધી કાઢવા માટે સામુદાયિક નિરીક્ષણ જૂથો બનાવો.

પંચાયતી રાજનું મંત્રાલય

- ⦿ લિંગ પસંદગીના ગેરકાનૂની કામને શોધી કાઢવા માટે સામુદાયિક નિરીક્ષણ જૂથો બનાવો.
- ⦿ પાઈલોટ આધાર ઉપર બાળક અને જાતિય રીતે અનુકૂળ પંચાયત બનાવો.
- ⦿ કન્યાના મૂલ્ય અને તેમની ગ્રામ પંચાયતોમાં બેટી બચાવો બેટી પઢાવો પ્રવૃત્તિઓ ઉપર પંચાયતી રાજ સંસ્થાઓના સભ્યો સાથે તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણના સત્રોનું આયોજન કરો.
- ⦿ તમામ ગ્રામ પંચાયતોમાં બાલ સભાઓનું આયોજન કરવું. આ સભાઓમાં યુવા નેતાઓની તાલીમ, હેન્ડ હોલિડિંગ અને સન્માન

પ્રવૃત્તિ કેલેન્ડર

જીલ્લાઓ માટે એક વિગતવાર અને સારી રીતે તૈયાર કરાયેલ સૂચવાયેલ પ્રવૃત્તિ કેલેન્ડર (માળખું અનુસૂચી ય માં) કન્યાઓ, તેમના પરિવારો અને સમુદાયોના વર્ષભરના જોડાણને સુનિશ્ચિત કરવા માટે નિષ્ણાંત સંસ્થાઓ, રાજ્યના વિભાગો અને કન્યા સાથે કામ કરતી આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓના પરામર્શનમાં વિકસાવવામાં આવેલ છે. દરેક મહીનાની અંદર અનેક પ્રવૃત્તિઓ સૂચવવામાં આવેલ છે, જો કે, જીલ્લાઓ તેમના સ્થાનિક સંદર્ભો અને જરૂરિયાતોના આધારે તેમની પોતાની પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવાનું પસંદ કરી શકે છે.

- ▶ દરેક કેલેન્ડર મહીનો તે મહીનામાં આવતી કોઈપણ મહત્વની રાષ્ટ્રીય અને આંતર રાષ્ટ્રીય તારીખના આધારે તેને આપવામાં આવેલ એક વિચાર ધરાવે છે. મોટા ભાગના મહીનાઓ એક રૂપરેખા અપાયેલ સંયોજીત મંત્રાલય/વિભાગ ધરાવે છે, જેની સાથે કેન્દ્રિત પ્રયાસો તે મહીનાની અંદર બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના ધ્યેયોને હાંસલ કરવા માટે કરવામાં આવશે. કોઈપણ ખાસ વિચાર પસંદ કરવા માટેનો તર્ક પણ કેલેન્ડરની અંદર નક્કી કરવામાં આવેલ છે.
- ▶ ચોકકસ મહીનાની અંદર સૂચિત સાપ્તાહિક રીતે ધ્યાનના ક્ષેત્રો પણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ સાથે સૂચવવામાં આવેલ છે. કન્યાના સંપૂર્ણ વિકાસના તમામ પાસાઓ અને વિકાસના ચોકકસ ક્ષેત્રની અંદર તેમના પર્યાવરણને આવરી લેવાનો વિચાર છેઈ

વહીવટી માર્ગદર્શિકા

સંસ્થાકીય માળખું

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો માટેનું વહીવટી માળખું અમલના તમામ સ્તરો ઉપર મિશન શક્તિના વ્યાપક માળખા સાથે સુસંગત અને જોડાયેલું રહેશે.

મહીલાઓ દ્વારા સરકારી યોજનાઓની પહોંચ અને ઉપયોગને સુધારવા માટેનું વ્યાપક માળખું નીચેની આકૃતિમાં જોઈ શકાય છે.

રાષ્ટ્રીય સ્તર

મહીલાઓ અને બાળ વિકાસના મંત્રાલયના સચિવના વડપણવાળી એક સમિતી, જે વ્યાપક મિશન શક્તિ નિર્દેશ હેઠળ બનાવવામાં આવેલ છે, તે રાજ્ય સરકારો/ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના પ્રશાસન પાસે નિયમિત સમયના અંતરે બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના અમલની સમીક્ષા કરવા માટેની એપેક્ષ સમિતી હશે.

સમિતી વર્ષમાં કમ સે કમ એક વાર મળશે ઈચ્છનીય રીતે એપ્રિલના મહીનામાં અને સંપૂર્ણ યોજનાની પ્રવૃત્તિઓની પ્રગતિ અને ધ્યેયોની સિધ્ધિની સ્થિતિની દેખરેખ રાખશે.

કેન્દ્રીય સ્તરે, બેટી બચાવો બેટી પઢાવો, મિશન શક્તિના એક ભાગ તરીકે, ની એકલ અને સમર્પિત PMU કે જેને નેશનલ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ફોર વીમેન ટદજબધલ કહેવામાં આવે છે તેના દ્વારા સંભાળ રાખવામાં આવશે. NHEW બે વર્ટીકલ્સ ધરાવે છે, એક વહીવટી કાર્ય માટે અને બીજી સંકલન અને સમન્વય માટે વિશેષજ્ઞતાયુક્ત અને સમર્પિત સેવાઓ માટે.

રાજ્ય સ્તર

રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત સ્તરે બેટી બચાવો બેટી પઢાવોનો સંપૂર્ણ અમલ એક સમિતી દ્વારા કરવામાં આવશે, જે મીસન શક્તિ માટે બનાવવામાં આવેલ છે, મુખ્ય સચિવના વડપણ હેઠળ. સમિતી મહીલા અને બાળ વિકાસના વિભાગ, સામાજિક કલ્યાણના વિભાગ અને સંબંધિત રાજ્યો/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના અન્ય સંબંધિત વિભાગોમાંથી અધિકારીઓ બનાવશે.

રાજ્ય સ્તરે, એક સમર્પિત ગેલ મિશન શક્તિ સ્ટેટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન (SHEW) કેન્દ્રીય મંત્રાલયો તેમજ જીલ્લાઓ સાથે તમામ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો સંબંધિત જોડાણ/ સંકલન માટે કામ કરશે.

જીલ્લા સ્તર

જીલ્લા સ્તરે બેટી બચાવો બેટી પઢાવોનો સંપૂર્ણ અમલ જીલ્લા મેજીસ્ટ્રેટ/જીલ્લા કલેક્ટરના વડપણવાળી મીસન શક્તિ સમિતી અને મહીલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ અને અન્ય નોડલ વિભાગોની જવાબદારી ધરાવતા અધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવશે.

સમિતિ જીલ્લા કાર્ય આયોજન (માળખું અનુસૂચી યઅ માં) પણ તૈયાર કરશે. વ્યૂહાત્મક દરમિયાનગીરીઓ માટે જીલ્લાઓ દ્વારા સાર્વજનિક સમાજની સંસ્થા, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને બીજી બાહ્ય સંસ્થાઓ સાથે કોઈપણ ભાગીદારી પણ કરી શકાય છે.

જીલ્લા સ્તરે, મિશન શક્તિ સમર્પિત PMU, પાસેથી નાણાકીય મદદ સાથે ડિસ્ટ્રીક્ટ હબ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ વીમેન (DHEW) રાજ્ય/જીલ્લાની બેટી બચાવો બેટી પઢાવો મશીનરીને મદદ કરવા માટે ટેકનીકલ/માનવબળ પૂરા પાડશે.

જીલ્લા સ્તરે જીલ્લા પ્રોબેશન /પ્રોગ્રામ અધિકારી જીલ્લા મેજીસ્ટ્રેટની સંપૂર્ણ દેખરેખ હેઠળ બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના અમલ અને બજવાણી માટે નોડલ અધિકારી રહેશે. નોડલ અધિકારી એ સુનિશ્ચિત કરશે કે યોગ્ય ત્રિમાસિક રીતે અપડેટ કરવામાં આવે છે.

કેન્દ્રીય સ્તરની સમિતિ

- સચિવ, MWCD દ્વારા પ્રેરિત
- ▶ રાજ્ય/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ સાથે યોજનાના અમલની સમીક્ષા કરવી અને ગુણવત્તાના ધોરણો ઉપર દેખરેખ રાખવી
  - ▶ વર્ષમાં એક વાર મળે છે
  - ▶ કેન્દ્રીય કાર્યને આખરી ઓપ આપે છે
  - ▶ રાજ્યના કાર્ય આયોજનનું આયોજન કરે છે અને મંજૂર કરે છે

રાજ્યની સમિતિ

- મુખ્ય સચિવ દ્વારા પ્રેરિત
- ▶ વર્ષમાં બે વાર મળે છે
  - ▶ રાજ્યનું વાર્ષિક કાર્ય આયોજન તૈયાર કરે છે
  - ▶ કોઈપણ સંસ્થાને ગ્રાંટના સાતત્યની સમીક્ષા કરે છે અને મંજૂર કરે છે.

જીલ્લા સમિતિ

- DC/DM દ્વારા વડપણ કરાયેલ
- ▶ ત્રણ માસમાં એક વાર મળે છે
  - ▶ WCD-DPO, જીલ્લા કલ્યાણ અધિકારી, DCPO અને અન્ય વિભાગોમાંથી અધિકારીઓ
  - ▶ જીલ્લા, બ્લોકસ અને પંચાયતો/વોર્ડસ માટે જીલ્લા કાર્ય આયોજન તૈયાર કરે છે

અંવેક્ષા સંસ્થા

અમલ

સ્ત્રીઓના સશક્તિકરણ માટેનું રાષ્ટ્રીય હબ

કેન્દ્રીય PMU

સ્ત્રીઓના સશક્તિકરણ માટેનું રાજ્ય હબ

રાજ્ય/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ સ્તરનું PMU

૮ કર્મચારી
▶ ૩-૪ એડમીન સ્ટાફ

સ્ત્રીઓના સશક્તિકરણ માટેનું જીલ્લા હબ

જીલ્લા સ્તરનું PMU

૮ કર્મચારી
▶ ૩-૪ એડમીન સ્ટાફ

નાણાકીય જોગવાઈઓ

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો સબળ ગૌણ યોજનાના એક ભાગ તરીકે હોવાથી, મિશન શક્તિની માર્ગદર્શિકાઓના પારા ૩.૩ મુજબ, ૧૦૦ ટકા નાણા કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવશે. ઉપરાંતમાં, મિશન શક્તિ માર્ગદર્શિકાઓની અનુસૂચિ V મુજબ, બેટી બચાવો બેટી પઢાવો હેઠળ નાણાકીય ફાળવણી નીચે મુજબ હશે.

	વાર્ષિક	હાલના એકમ	એકમોની સંખ્યા ૨૦૨૧-૨૨	એકમોની સંખ્યા ૨૦૨૨-૨૩	એકમોની સંખ્યા ૨૦૨૩-૨૪	એકમોની સંખ્યા ૨૦૨૪-૨૫	એકમોની સંખ્યા ૨૦૨૫-૨૬
SRB ≤ ૯૧૮ સાથેના જીલ્લાઓ	૪૦ લાખ	૪૦૫	૪૦૫	૧૬૮	૧૬૮	૧૬૮	૧૬૮
SRB > ૯૧૮ અને ≥ ૯૫૨ સાથેના જીલ્લાઓ	૩૦ લાખ			૩૪૭	૩૪૭	૩૪૭	૩૪૭
નવા જીલ્લાઓ*	૩૦ લાખ			૨૧	૨૧	૨૧	૨૧
SRB > ૯૫૨ સાથે જીલ્લાઓ	૨૦ લાખ			૨૧૮	૨૧૮	૨૧૮	૨૧૮
કુલ				૭૫૫	૭૫૫	૭૫૫	૭૫૫

*નવા જીલ્લાઓ (કુલ સંખ્યા ૨૧) જેનો SRB ડેટા વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે HMIS ઉપર ઉપલબ્ધ નથી તેમને ૩૦ લાખના બ્રેકેટ હેઠળ રાખવામાં આવેલ છે. વધુમાં, આગામી વર્ષોમાં રચાયેલ કોઈપણ નવો જીલ્લો પણ ૩૦ લાખ બ્રેકેટ હેઠળ રાખવામાં આવશે.

જીલ્લાઓને નાણાની ફાળવણી જીલ્લાઓની લાક્ષણિક SRB સ્થિતિ ઉપર આધારિત કરવામાં આવેલ છે. જ્યારે વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫માં બેટી બચાવો બેટી પઢાવો યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી ત્યારે MoH&FW ના HMIS ડેટા મુજબ, રાષ્ટ્રીય સ્તર SRB ૯૧૮ હતા. વધુમાં, વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા મુજબ, જન્મ સમયે કુદરતી લિંગ પ્રમાણ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણ ૯૫૨ છે.

છેલ્લા સાત વર્ષોમાં, ઘણા જીલ્લાઓએ SRB માં સુધારો બતાવેલ છે. જો કે ૯૧૮ કરતા ઓછા કે તેના જેટલા SRB ધરાવતા જીલ્લાઓમાં વધુ પ્રયાસો જરૂરી છે. આથી, વર્ષ ૨૦૨૦-૨૧ માટે SRBના HMIS ડેટા મુજબ જીલ્લાની લાક્ષણિક SRB સ્થિતિ મગજમાં રાખીને, બેટી બચાવો બેટી પઢાવો ઘટક હેઠળ ફંડસની મુકિત માટે ત્રણ બ્રેકેટસ ઉપરના ટેબલમાં જણાવ્યા મુજબ સૂચવવામાં આવેલ છે.

બેટી બચાવો બેટી પઢાવો ઘટક હેઠળ, વર્ષમાં એક હપ્તામાં ગ્રાંટ છોડવામાં આવશે. તેમની ફાળવણી સાથે જીલ્લાઓની યાદી અનુસૂચી Vમાં છે.

જીલ્લાના ફંડનું વિભાજન નીચે આપેલ છે.

જીલ્લા સ્તરના ફંડનું વિભાજન (લાખમાં)			
એસ. નં.	પ્રવૃત્તિ/ આઈટમ	બજેટ સંબંધિત ટોચ	રકમ (લાખમાં)
1.	મહિલા અને બાળ વિકાસના વિભાગની ક્ષેત્રીય પ્રવૃત્તિઓ <ul style="list-style-type: none"> ક્ષમતા નિર્માણ અભિગમ અને સંવેદનશીલતા પહોંચ નવીન વિચાર યત્નહ સામગ્રી દેખરેખ અને દસ્તાવેજીકરણ 	૫૦%	
2.	ભાગીદારો સાથે જોડાણમાં અને વિભાગો સાથે અનુરૂપ ક્ષેત્રીય પ્રવૃત્તિઓ	૪૦%	
3.	ફલેક્સી ફંડ	૧૦%	

જીલ્લા કાર્ય આયોજન

વાર્ષિક જીલ્લા કાર્ય આયોજનની એક વ્યાપક સૂચક ટેમ્પ્લેટ આ દસ્તાવેજમાં અનુસૂચી યય માં આપવામાં આવેલ છે જે પ્રવૃત્તિ ઓના સૂચક બેટી બચાવો બેટી પઢાવો કેલેન્ડરની મદદ વડે તેમની જરૂરિયાત મુજબ, જીલ્લાઓ માટે આયોજનો બનાવવા માટે સ્ટ્રીઓના સશક્તિકરણ માટે બેટી બચાવો બેટી પઢાવો સમિતિને અને જીલ્લા હબને મદદ કરશે.

મહિલા અને બાળ વિકાસના મંત્રાલયની વ્યૂહાત્મક પ્રવૃત્તિઓ તેમજ બીજા સંબંધિત મંત્રાલય સાથેના સંયોજિત કાર્યને દરેક ત્રિમાસી મુજબ જીલ્લા કાર્ય આયોજનમાં નોંધવામાં આવશે, દરેક પ્રવૃત્તિ માટેની અંદાજીત બજેટ રકમની સાથે. જીલ્લા કાર્ય આયોજન પછીના નાણાકીય વર્ષ માટે નાણાકીય વર્ષની છેલ્લી ત્રિમાસીમાં કેન્દ્રને લખેલ એક નકલ સાથેરાજ્યને રજૂ કરવામાં આવશે

રીપોર્ટિંગ અને દસ્તાવેજીકરણ

જવાબદારી અને સેવા સુધારાને સુનિશ્ચિત કરવા માટે, યોજના સાથે સંબંધિત જીલ્લા કક્ષાએ કરાયેલ બધી જ પ્રવૃત્તિઓને દસ્તાવેજી સ્વરૂપે રજૂ કરવાનું જરૂરી છે.

યોજના માટે દેખરેખના અહેવાલો બંને નાણાકીય તેમજ કામકાજ સંબંધિત દેખાવનો ડેટા (ભૌતિક પ્રગતિ) જે તે કિસ્સા મુજબ ત્રિમાસિક આધાર મુજબ રાજ્ય સ્તર/જીલ્લા સ્તરની દેખરેખ સમિતિ દ્વારા તૈયાર કરવાના છે.

જીલ્લા નોડલ અધિકારી એ સુનિશ્ચિત કરશે કે બેટી બચાવો બેટી પઢાવો વિભાગ હેઠળ મીસન શક્તિ દ્વારા બનાવાયેલ MIS પોર્ટલ ઉપર ત્રિમાસિક રીપોર્ટીંગ કરવામાં આવે છે. DPO ને DHEW દ્વારા સંકલન કરનાર અધિકારી તરીકે નિમવામાં આવી શકે છે જે પોર્ટલમાં રજૂઆત માટે ત્રિમાસિક અહેવાલો એકત્ર કરવા અને સંપાદિત કરવા માટે જવાબદાર બનશે.

મેનેજમેન્ટ ઈન્ફોર્મેશન સિસ્ટમ (MIS)

એક સંપૂર્ણ વેબ આધારિત રીપોર્ટીંગ સિસ્ટમ વિકસાવવામાં આવશે અને સંપૂર્ણ મિશન શક્તિની વાસ્તવિક સમયની દેખરેખ સક્ષમ બનાવવા માટે MWCD દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવશે. વેબ દ્વારા સક્ષમ બનાવાયેલ રીપોર્ટીંગ સિસ્ટમ ડેટાની ગોપનીયતા જાળવવા સમયે આસાન સુલભતા પૂરી પાડીને એક યુઝર ફ્રેન્ડલી સિંગલ પોર્ટલ બનશે.

અન્ય વાતોની સાથે સેવાની ડીલીવરીના માળખાઓની સ્થાપના, ઉપલબ્ધ સંસ્થાઓના નેટવર્ક વિશેની ચોકક્સ માહિતી, પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા, માનવ સંશાધનો, નાણાકીય સંશાધનો અને લાભાર્થીઓ સહીત કાર્યક્રમની દેખરેખને સક્ષમ બનાવશે.

જીલ્લા સ્કોર કાર્ડ

મિશન શક્તિ MIS માંથી લીધેલા ડેટાના આધારે જીલ્લા સ્તરનું સ્કોર કાર્ડ (માળખું અનુસૂચી III માં) બનાવવામાં આવશે. પ્રક્રિયા સૂચકો અને પરિણામ સૂચકો જીલ્લા સ્કોર કાર્ડમાં અલગથી લેવામાં આવશે. પરિણામ સૂચકોને રક્ષણ, હયાતી, આરોગ્ય, શિક્ષણ અને કન્યાના વિકાસના વ્યાપક વર્ગમાં વિભાજીત કરવામાં આવે છે. પ્રક્રિયા સૂચકો સંસ્થાકીય પ્રયુક્તિઓ અને વ્યાપક સૂચકો યોજનાના અમલના જુદા જુદા સ્તરોએ લેવાયેલ ક્ષમતા નિર્માણના ઉપાયો હેઠળ લેવાયેલ પગલાઓ ઉપર આધારિત હોય છે.

વાર્ષિક જીલ્લા બેટી બચાવો બેટી પઢાવો ક્રમાંકન MISના આધારે જીલ્લા સ્કોર કાર્ડ મુજબ મંત્રાલય દ્વારા આપવામાં આવશે. રાજ્યનો દેખાવ લેવા માટે ડેટાને રાજ્ય સ્તરે પણ એકંદર કરવામાં આવશે.

ઉત્તમ કામકાજોની ટેમ્પ્લેટ

ઘણા જિલ્લાઓએ બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના હેતુઓ હાંસલ કરવામાં અપવાદરૂપ કામ કર્યું છે અને કેટલાક નવીન પગલાઓ ની આગેવાની લીધી હતી જેનો સારા જ્ઞાન તરીકે બીજા જિલ્લાઓ દ્વારા ઉપયોગ કરી શકાય છે. જથ્થાત્મક પરિણામો મિશન શક્તિ હેઠળ મંત્રાલય દ્વારા બનાવાયેલ MIS પોર્ટલમાં લઈ શકાય છે, પરંતુ તે હેતુઓની સિધ્ધિ પાછળના ગુણાત્મક પ્રયાસો સામાન્ય રીતે ચુકી જવાય છે. પ્રક્રિયાને કેપ્ચર કરવા માટે, તે હેતુઓને હાંસલ કરવામાં સામનો કરાયેલ જ્ઞાન અને પડકારો, એકઅલગ રીપોર્ટીંગની પ્રયુક્તિનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર પડે છે.

શીપેલ બોધપાઠો અને જીલ્લા સ્તરે આ નવીન કામકાજોને કેપ્ચર કરવા માટે, જેને તેઓ સારી પ્રથા સમજે તેવી વ્યાપક સિધ્ધિઓ કેપ્ચર કરવા માટે જીલ્લાઓ દ્વારા ઉપયોગ કરવાના એક સેટ ફોરમેટમાં આ પુસ્તિકા સાથે એક ઉત્તમ કામકાજની ટેમ્પ્લેટ પ્રસ્તુત કરવામાં આવેલ છે. જીલ્લાઓ પાસે આ ટેમ્પ્લેટ ભરવાની અને રાજ્યને રજૂ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. SHEW રાજ્ય સ્તરે આ ઉત્તમ કામકાજોના સંપાદન માટે જવાબદાર રહેશે. દરેક રાજ્ય વાર્ષિક ધોરણે કેન્દ્રને તેમના ઉત્તમ કામકાજોનું સંક્ષિપ્ત રૂપ રજૂ કરશે.

મૂલ્યાંકન અને ઓડીટ

યોજનાનું મૂલ્યાંકન એક પ્રતિષ્ઠિત ત્રિજા પક્ષકારવાળી સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવશે, જેને MWCD દ્વારા રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય સ્તરે NITI આયોગ સાથે પરામર્શનમાં નીમવામાં આવશે.

ઓડીટ ભારતનાકોમ્પટ્રોલર અને ઓડીટર જનરલના ધોરણો મુજબ કરવામાં આવશે અને તે માધ્યમ કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે અનુસરવામાં આવશે.

અનુસૂચિ-1, બેટી બચાવો બેટી પઢાવો કેલેન્ડર

મહીનાઓ		જાન્યુઆરી				
વિષયો	કન્યાનું મહત્વ	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	આ મહીનો રાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસ રજૂ કરે છે		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણનું મંત્રાલય	સંવેદનશીલતા ઝુંબેશ	PC&PNDT કાયદાના અમલની ઝુંબેશો	૧૨મી	રાષ્ટ્રીય યુવા દિવસ
	બેટી જન્મહોત્સવ	મહીલા અને બાળ કલ્યાણનું મંત્રાલય	દીકરી સાથે સેલ્ફી-ડીજીટલ અભિયાન	સશક્ત બનાવાયેલ માતાઓના યોગદાનને ઉજવો	૨૪મી જાન્યુઆરી	રાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસ
	બેટી બચાવો બેટી પઢાવો-અનુકૂળ ગામ/ શહેરી સ્થાનિક સંસ્થા જાહેર કરવી	પંચાયતી રાજનું મંત્રાલય /આવાસ અને શહેરી બાબતોનું મંત્રાલય	દીકરી ઉપર કેન્દ્રિત આયોજન	દીકરીના નામે વૃક્ષારોપણના અભિયાનો		
	છોકરીઓની નેતાગીરી ઉપર ધ્યાન	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	દીકરીના મહત્વ ઉપર લોકગીતો અને આદિવાસી ગીતોનો ઉપયોગ કરવો		
મહીનાઓ		ફેબ્રુઆરી				
વિષયો	શિક્ષણ	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	નામાંકન શરૂ થાય તે પહેલા જાગૃતિ માટે તકની સાચી બારી		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	સ્ટેમ છોકરીઓ માટે શિક્ષણ	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણ મંત્રાલય	વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીમાં મહીલા પ્રણેતાઓને ઓળખવી	વિજ્ઞાન મેળો અને પ્રદર્શનો	૧૧- ફેબ્રુઆરી	આંતરરાષ્ટ્રીય મહીલા દિવસ અને છોકરીઓ વિજ્ઞાનમાં
	શાળા બહારની છોકરી ઓને પરત લાવવી	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણ મંત્રાલય	શાળા બહારની કિશોરીઓ અને તેમના પરિવારોનું પરામર્શન	અટલ ટીકરીંગ લેબની પ્રવૃત્તિઓ	૧૩- ફેબ્રુઆરી	વિશ્વ રેડીયો દિવસ
	ઉચ્ચ શિક્ષણ તરફનું સંક્રમણ	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણ મંત્રાલય	કારકીર્દી પરામર્શન પ્રવૃત્તિઓ	પ્લેનેટેરીયમ, મ્યુઝીયમની એક્ષપોઝર મુલાકાતો		
	જીવન કૌશલ્યો	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણ મંત્રાલય	શાળા કક્ષાએ જીવન કૌશલ્ય તાલીમ	વિજ્ઞાનની કોલેજો, ITIs અને પોલીટેકનીકસની ક્ષેત્રિય મુલાકાતો		

મહીનાઓ		માર્ચ				
વિષયો	જાતિય સમાનતા	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	આંતરરાષ્ટ્રીય મહીલા દિવસ		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	ભેદભાવને સમાપ્ત કરવો	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	નુકકડ નાટકો, લોક માધ્યમો	માઈક વડે બોલવું/ જાગૃતિ વાન્સ	૮મી માર્ચ	આંતરરાષ્ટ્રીય મહીલા દિવસ
	કિશોરોનું જાતિય સામાજીકીકરણ	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	શાળાઓ અને આંગનવાડી કેન્દ્રોમાં તાલીમના સત્રો	કાળાઓમાં ફીલ્મ બતાવવી		
	પુરુષો અને છોકરાઓ સાથે જોડાણ	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	કેન્દ્રિત ચર્ચાઓ	ટીવી/રેડીયો ઉપર સમાનતા વિશે વાત કરતા નામાંકિત પુરુષોના ઈન્ટરવ્યુસ		
	હાંસિયામાં ધકેલાઈ ગયેલ સ્ત્રીઓ અને છોકરીઓ ઉપર વિશેષ ધ્યાન	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	નારી કી ચૌપાલ			
મહીનાઓ		એપ્રિલ				
વિષયો	રમત ગમતો અને ગેમ્સ	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	આંતરરાષ્ટ્રીય રમત ગમત દિવસ આ મહીનામાં આવે છે		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	રમત-ગમતની શરમને સમાપ્ત કરવી	રમત ગમતનો વિભાગ, યુવા બાબતો અને રમત ગમતોનું મંત્રાલય	ટીવીની જાહેરાતો	ભીત ચીત્રો અને હોડીંગ્સ	૬ઠ્ઠી એપ્રિલ	વિકાસ અને શાંતિ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય રમત ગમત દિવસ
	તમામ રમતો માટે છોકરીઓની ટીમ બનાવવી	રમત ગમતનો વિભાગ, યુવા બાબતો અને રમત ગમતોનું મંત્રાલય	તમામ રમતો માટે તમામ શાળાઓમાં છોકરીઓની રમત ગમતની ટીમો ઉપલબ્ધ	જાણીતી મહીલા ખેલાડીઓ તરફથી પ્રેરણાત્મક રમત રમવી	૭મી એપ્રિલ	વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ
	બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના પ્રણેતાઓ અને એમ્બેસેડરો	રમત ગમતનો વિભાગ, યુવા બાબતો અને રમત ગમતોનું મંત્રાલય	જીલ્લા સ્તરના રમત ગમતના પ્રણેતાઓ જાહેર કરવા અને વધારવા	જયોતિર્ધરો દોડે છે	૨૪મી એપ્રિલ	પંચાયતી રાજ દિવસ
	NSS અને NYKS સ્વયંસેવકો દ્વારા જાગૃતિ અને સમુદાય ગતિશીલતા	રમત ગમતનો વિભાગ, યુવા બાબતો અને રમત ગમતોનું મંત્રાલય	રમત ગમતની ટુર્નામેન્ટ્સ (શાળાઓથી શરૂ કરીને રાજ્ય સ્તર સુધી)	જાગૃતિ ઝુંબેશ (NSS કેડેસનો ઉપયોગ કરીને)		

મહીનાઓ							
મે							
વિષયો	બાળ લગ્નોનો અંત લાવવો	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો		
તાર્કિક આધાર	અક્ષય તૃતિયા આ મહીનામાં અથવા તેની આસપાસ આવે છે.		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના	
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	બાળ લગ્ન મુક્ત ગ્રામ પંચાયતો અને શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	બાળ લગ્નો ઉપર ધ્યાન રાખવું	બાળ લગ્ન મુક્ત ગ્રામ પંચાયતો અને શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ જાહેર કરવી અને તેમને પ્રોત્સાહીત કરવી ના ઉપર આધારિત તપાસયાદી	૧લી મે	શ્રમ દિવસ	
	"બાળ લગ્નો સામે પિતાઓ"	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	દીકરીના પિતાઓને સાથે લાવવા ઉપર લક્ષિત વિશેષ અભિયાન	બાળ પંચાયતની મુલાકાતો વધારો	૧૪મી મે	માતાનો દિવસ	
	માહિતી આપનારાઓને સન્માનિત કરવા	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	પ્રણેતાઓ કે જેમણે બાળ લગ્ન અટકાવવામાં મદદ કરી હતી તેમને સન્માનિત કરવા				
	સાદા લગ્ન અને કોઈપણ દહેજ નહીં	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય					
મહીનાઓ							
જુન							
વિષયો	કૌશલ્ય વિકાસ	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો		
તાર્કિક આધાર	શાળાઓમાં ઉનાળાના વિરામમાં ગોઠવવું.		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના	
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	નાણાકીય સાક્ષરતા	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	જાગૃતિના કેમ્પ્સ	જન સેવા કેન્દ્રો ચલાવવા માટે કન્યાઓને તાલીમ આપવી	૧લી જુન	માતા-પિતાનો વૈશ્વિક દિવસ	
	કારકીર્દી પરામર્શન	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	શાળાઓ અને કૌશલ્ય કેન્દ્રોમાં પરામર્શનના સત્રો	શાળા બહારની કીશોર વયની છોકરીઓની કૌશલ્ય મેળવવામાં જોડાણની ઉજવણી કરો.	૨૧મી જુન	આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ	
	વ્યવસાયિક કૌશલ્યો	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	નામાંકન ઝુંબેશો	જીવન કૌશલ્યો ઉપર અભ્યાસ ક્રમ ઉપર યોગ સહીત			
	લઘુમતી સમુદાયોનો કૌશલ્ય વિકાસ	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	નોકરી મેળાઓ	હુનર હાટ મારફત તેમની હસ્તકલાઓનું બજાર મેળવવા માટે પરંપરાગત કારીગરોને મદદ કરવી અને સન્માનિત કરવા			

મહીનાઓ		જુલાઈ				
વિષયો	ડીજીટલ સાક્ષરતા અને સાયબર સુરક્ષા	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	આ વિચાર મહીલાઓ અને છોકરીઓના સશક્તિકરણ માટે મહત્વનો છે.		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	ડીજીટલ જાતિય વિભાજન ઘટાડવું	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	ગુણવાન વિદ્યાર્થીઓને ઈ-લર્નિંગના સાધનો વિતરીત કરવા	દૂરવર્તી વિસ્તારોમાં બેન્ડવીડથ અને ઈન્ટરનેટ જોડાણ વધારવા	૧૫મી જુલાઈ	વિશ્વ યુવા કૌશલ્યોનો દિવસ
	ઓનલાઈન સલામતી માટેના સૂચનો	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	શાળાઓમાં ડીજીટલ નિષ્ણાંતો સાથે સલામતીના સત્રો	લઘુમતી સમુદાયોમાંથી યુવાન છોકરીઓ સાથે વ્યવસાયિક સ્ત્રીઓની વાતચીત		
	ડીજીટલ કૌશલ્યો અને જ્ઞાન	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	શિક્ષણ અને રોજગાર માટે ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરવાની બાબતો ઉપરનો યુ ટ્યુબનો ભંડાર			
	ડીજીટલ પજવણીને સમાપ્ત કરવી	કૌશલ્ય વિકાસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતાનું મંત્રાલય	ટ્રોલિંગ અને ડીજીટલ પજવણી ઉપરની વીડી યો શ્રેણી			
મહીનાઓ		ઓગસ્ટ				
વિષયો	જાતિય અને પ્રજનન ક્ષમ આરોગ્ય	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	આ બાબત MoH&FWના સ્તનપાન સપ્તાહ સાથે ગોઠવાય છે.		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	માસિક સંબંધિત આરોગ્ય	આરોગ્ય પરિવાર કલ્યાણનું મંત્રાલય	રાષ્ટ્રીય કીશોર સ્વાસ્થ્ય કાર્યક્રમને જોડવો અને મજબૂત બનાવવો	આયુષ જન ઓપધિ કેન્દ્રની શરૂઆત	૧૨મી ઓગસ્ટ	આંતરરાષ્ટ્રીય યુવા દિવસ
	સંપૂર્ણ જાતિય શિક્ષણ	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણનું મંત્રાલય	છોકરીઓ અને છોકરાઓ સાથે સંપૂર્ણ જાતિય શિક્ષણ ઉપર વિશેષ સત્રો	ગૌરવ અને વ્યક્તિગત કલ્યાણ ઉપરના સત્રો	૨૮મી ઓગસ્ટ	વિશ્વ રમત ગમત દિવસ
	વ્યક્તિગત આરોગ્ય અને તેનું મહત્વ	આરોગ્ય પરિવાર કલ્યાણનું મંત્રાલય	માસિક ઉપરની શરમ સમાપ્ત કરવા ઉપર નિખાલસ ચર્ચા	શાળા આરોગ્ય એમ્બેસેડર પહેલ		
	છોકરીઓ માટે અનુકૂળ વોશ પ્રથાઓ	આરોગ્ય પરિવાર કલ્યાણનું મંત્રાલય	જાતિના અરીસામાંથી શાળાના ધોરણોમાં વોશની સમીક્ષા કરવી અને અમલ કરવો			

મહીનાઓ સપ્ટેમ્બર						
વિષયો	પોષણ	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	આરોગ્ય મંત્રાલય સાથે વધુ સારુ જોડાણ ધરાવવું જે સપ્ટેમ્બર મહીનાને પોષણના મહીના તરીકે ઉજવે છે.		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	છોકરીઓમાં પાંડુ રોગનું નિવારણ કરવું	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય	પોષણ ઉપરના આરોગ્ય કેમ્પસ		૧લી થી ૭મી સપ્ટેમ્બર	રાષ્ટ્રીય પોષણ સપ્તાહ
	યોગ્ય ખાવું	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય	તમામ આંગનવાડી કેન્દ્રો, શાળાઓ અને પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં સંતુલિત આહારના ચાર્ટ્સ			
	સલામત અને ગૌરવયુક્ત સ્તનપાન	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય	સ્તનપાન માટે જાહેર વિસ્તારોમાં મહીલાઓ માટે સલામત જગ્યાઓ બનાવવી			
	સ્થાનિક અને સ્વદેશી ખાવાની ટેવો	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય	સ્થાનિક વિધિઓ અને વાનગીઓ સાથે આહાર હાટસનું આયોજન કરવું	સ્વદેશી વિધિઓ અને આહારપ્રથાઓ વડે એક કોફી ટેબલ બુકનું સંપાદન કરવું		
મહીનાઓ ઓક્ટોબર						
વિષયો	માનસિક અને મનોસામાજીક આરોગ્ય	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	શાળાઓમાં માનસિક આરોગ્ય સહાયતાના વાતાવરણ ઉપર ધ્યાન આપવું	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણનું મંત્રાલય	માનસિક આરોગ્યની સમસ્યાઓ આસપાસની શરમ સમાપ્ત કરવી	માનસિક આરોગ્ય ઉપરના ટૂંકા એનીમેટેડવીડીઓસ બનાવવા	૧૦મી ઓક્ટોબર	વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ
	સંવાદ	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણનું મંત્રાલય	તેમની માનસિક આરોગ્યની સમસ્યાઓ ઉપર કીશોરોની જૂથ ચર્ચા	વિષમય પુરુષત્વના ધોરણોથી છોકરાઓનું રક્ષણ કરવું	૧૧મી ઓક્ટોબર	આંતરરાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસ
	સાથી સહાયતા જૂથો	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણનું મંત્રાલય	સમાન સમસ્યાઓ સાથે સલામત સહાયતા જૂથો ગોઠવવા		૧૫મી ઓક્ટોબર	ગ્રામિણ મહીલાઓ માટેનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ
	કીશોરોની ભાવનાત્મક જરૂરિયાતો	શાળા શિક્ષણ અને સાક્ષરતાનો વિભાગ, શિક્ષણનું મંત્રાલય	દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય મદદો અને ફીલ્મની સ્ક્રીનીંગ		૧૬મી ઓક્ટોબર	વિશ્વ આહાર દિવસ

મહીનાઓ		નવેમ્બર				
વિષયો	સલામતી અને સુરક્ષા	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	આ જાતિ આધારિત હિંસાને સમાપ્ત કરવા ઉપર વૈશ્વિક ૧૬ દિવસના અભિયાન સાથે ગોઠવાય છે.		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	જાતિ આધારિત હિંસાને સમાપ્ત કરવી	ગૃહ મંત્રાલય બાબતો	પુરુષો અને છોકરાઓને સંવેદનશીલ બનાવવા	ગામડાઓમાં છોકરીઓની સલામતી ઉપર બાલ સભાનું જોડાણ	૧૪-નવેમ્બર	બાળકોનો દિવસ
	મહીલા પોલીસ થાણાઓ	ગૃહ મંત્રાલય બાબતો	સમજવા માટે મહીલા પોલીસ અધિકારી સાથે વાતચીત	આત્મ-રક્ષાની તાલીમો	૨૦ નવેમ્બર	બાળ અધિકાર દિવસ
	સલામત ગતિશીલતા	ગૃહ મંત્રાલય બાબતો	મહીલાઓની સલામતી માટે જીલ્લા અને ગ્રામ્ય કક્ષાએ મૂલ્યાંકન	જાગૃતિ અને મૂલ્યાંકન માટે નેહ રૂ યુવા કેન્દ્ર/ભારત સ્કાઉટ ગાઈડ્સ		
	મહીલા માત્ર માટે સલામત જગ્યાઓ (વન સ્ટોપ સેન્ટરો)	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	બધા જીલ્લાઓમાં વન-સ્ટોપ સેન્ટરો સ્થાપવા અને નિયમિત સક્ષમ બનાવવા	માસિક રીતે નિયત તારીખે સ્થાનિક સમુદાય કેન્દ્રમાં ફક્ત મહીલાઓ/ છોકરીઓ માટેના સહાયતા જૂથોના સત્રો રાખવા		
મહીનાઓ		ડીસેમ્બર				
વિષયો	તમારા અધિકારો જાણો (છોકરીઓના અધિકારો)	મંત્રાલય સંબંધિત જોડાણ	ઘટનાઓની સૂચવાયેલ યાદી		મહત્વની તારીખો	
તાર્કિક આધાર	POSH અને POCSSO કાયદાની શરૂઆતની તારીખ સાથે સુસંગત બનવું.		પ્રવૃત્તિ- ૧	પ્રવૃત્તિ- ૨	તારીખ	ઘટના
સૂચવાયેલ સાપ્તાહીક ધ્યાનના ક્ષેત્રો	આર્થિક, સામાજિક અને રાજકીય હકકો	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	શાળાઓ અને આંગન વાડી કેન્દ્રોમાં તેમના હકકો ઉપર છોકરીઓની તાલીમ	મહીલા થાણાઓની એક્ષપોઝર મુલાકાતો	૫મી ડીસેમ્બર	આંતરરાષ્ટ્રીય સવયંસેવક દિવસ
	જાતિય સમાન યુવા સંસદો	મહીલા અને બાળ વિકાસનું મંત્રાલય	લોકો, અધિકારીઓ અને વકીલો સાથે વાતચીત	બાલસભાઓની રચના		
			છોકરીઓના સમાન પ્રતિનિધિત્વમ સાથે મુખ્ય શહેરોમાં યુવા પંચાયતો			

અનુસૂચી -II જીલ્લા કાર્ય આયોજન

માળખું

જીલ્લા કાર્ય આયોજન- બેટી બચાવો બેટી પઢાવો									
જીલ્લા સ્તરની પ્રવૃત્તિઓ			અમલ સમય માળખું						
મુખ્ય હેડ	ગૌણ હેડ	પ્રવૃત્તિ	૧લી ત્રિમાસી	૨જી ત્રિમાસી	૩જી ત્રિમાસી	૪થી ત્રિમાસી	કુલ એકમો	પ્રતિ એકમે ખર્ચ	કુલ ખર્ચ
મહીલા અને બાળ વિકાસની ક્ષેત્રિય પ્રવૃત્તિઓ (બેટી બચાવો બેટી પઢાવો કેલેન્ડરના આધારે) (૫૦%)	અભિગમ અને સંવેદનશીલતા								
	પહોંચ								
	નવીન વિચાર								
	ક્ષમતા નિર્માણ								
	IEC સામગ્રી								
	દેખરેખ અને દસ્તાવેજીકરણ								
	અન્ય								
લાઈન વિભાગો અને અન્ય ભાગીદારો સાથે જોડાણમાં ક્ષેત્રિય પ્રવૃત્તિઓ (બેટી બચાવો બેટી પઢાવો કેલેન્ડરના આધારે) (૪૦%)	આંતર-ક્ષેત્રિય								
	શિક્ષણ								
	આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ								
	કૌશલ્ય વિકાસ								
	રમત ગમત અને યુવા વર્ગ બાબતો								
	લઘુમતી બાબતો								
	ગૃહ								
	પંચાયતી રાજ								
	ગ્રામિણ વિકાસ								
	આવાસ અને શહેરી બાબતો								
	અન્ય								
ફલેક્સી ફંડ (૧૦%)									

અનુસૂચી -III જીલ્લા સ્કોર કાર્ડ

નમૂનો

વર્ગ	ક્ષેત્ર	સૂચક	જીલ્લાનો કુલ સરવાળો	ગ્રામિણ	શહેરી	ડેટા સ્ત્રોત	વર્ગ	જીલ્લાનો ક્રમ
રક્ષણ	બાળ લિંગ પ્રમાણ	વર્ષ માટે જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ						

સૂચકો

વર્ગ	ક્ષેત્ર	સૂચક
રક્ષણ	બાળ લિંગ પ્રમાણ	વર્ષ માટે જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ
હયાતી અને આરોગ્ય	માતા સંબંધિત આરોગ્ય	નવજાત મૃત્યુદર
		શીશુ મૃત્યુ દર
		જીલ્લામાં ૧,૦૦૦ સ્ત્રીઓની વસ્તીએ બદલ નોંધણીની ટકાવારી (૧૮-૪૯ વર્ષની ઉંમર)
		એવી સગર્ભા સ્ત્રીઓના કુલ % જેમણે પ્રસૂતિ પૂર્વેની તપાસ કરાવી હતી પ્રથમ ત્રિમાસીમાં
		એવી સગર્ભા સ્ત્રીઓના કુલ % જેમણે કમ સે કમ ૪ પ્રસૂતિ પૂર્વેની સંભાળ માટે મુલાકાતો લીધી હતી.
	પૂસૂતિઓ	સંસ્થાગત પૂસૂતિઓના કુલ %
	PC&PNDT કાયદો	માથા દીઠ દાખલ કરાયેલ કેસો/ફરિયાદોની કુલ સંખ્યા
		પ્રસ્થાપિત PC&PNDT સેલ્સની સંખ્યા
		પ્રતિવ્યક્તિ કરાયેલ નિરીક્ષણોની સંખ્યા
	S&R આરોગ્ય	માસિક ધર્મના આરોગ્ય ઉપર જાગૃતિના સત્રોની સંખ્યા
માસિક આરોગ્યના સત્રો હેઠળ પહોંચેલ છોકરીઓના કુલ % (૧૧-૧૮ વર્ષ)		
શિક્ષણ	છોકરીઓનું નામાંકન	માધ્યમિક શિક્ષણમાં છોકરીઓના નામાંકનનું પ્રમાણ
		ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણમાં છોકરીઓના નામાંકનનું પ્રમાણ
		ઉચ્ચ શિક્ષણમાં છોકરીઓના નામાંકનનું પ્રમાણ
	શાળા બહાર	શાળામાં ફરી નોંધાયેલ શાળા બહારની છોકરીઓની સંખ્યા
	શૌચાલયો	છોકરીઓ માટે સંપૂર્ણ રીતે કાર્યાન્વિત શૌચાલયવાળી કન્યા શાળાઓના કુલ %
છોકરીઓ માટે સંપૂર્ણ રીતે કાર્યાન્વિત શૌચાલયવાળી મિશ્ર શાળાઓના કુલ %		
વિકાસ	કૌશલ્ય આપવું	પ્રતિ ૧,૦૦૦ કિશોરીઓએ કૌશલ્ય આપતી યોજનામાં છોકરીઓનું નામાંકન
		નોંધાયેલ છોકરીઓ પૈકીની પ્રમાણિત છોકરીઓના %
	પ્રણેતાઓ	બેટી બચાવો બેટી પઢાવોના પ્રણેતાઓ તરીકે ઓળખવામાં આવેલ રમતવીરની સંખ્યા
સંસ્થાગત પ્રયુક્તિ	જીલ્લા સમિતિની સભાઓ	ગોઠવાયેલ જીલ્લા સમિતિની સભાઓની સંખ્યા
	સામસામું જ્ઞાન	જીલ્લાના કર્મચારીઓ દ્વારા કરાયેલ આંતર-જીલ્લા એક્ષપોઝર મુલાકાતોની સંખ્યા
		રાજ્યના કર્મચારીઓ દ્વારા કરાયેલ આંતર-રાજ્ય એક્ષપોઝર મુલાકાતોની સંખ્યા
	બાલ સભાઓ	કરાયેલ બાલ સભાઓની સંખ્યા
કરાયેલ બાલ સભા મુલાકાતોની સંખ્યા		

વર્ગ	ક્ષેત્ર	સૂચક
ક્ષમતા નિર્માણ	તાલીમ અપાયેલ મહીલા જૂથો	SHG/મહીલા માટે યોજાયેલ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો તાલીમોની સંખ્યા મંડળો બેટી બચાવો બેટી પઢાવો હેઠળ તાલીમ અપાયેલ SHG/મહીલા મંડળોની
	તાલીમ અપાયેલ યુવા જૂથો	NYKS અને યુવા સ્વયંસેવકો માટે યોજાયેલ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો તાલીમોની સંખ્યા બેટી બચાવો બેટી પઢાવો હેઠળ તાલીમ અપાયેલ NYKS અને યુવા સ્વયંસેવકોની કુલ સંખ્યા
	તાલીમ અપાયેલ મુખ્ય કામદારો	મુખ્ય કામદારો માટે યોજાયેલ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો તાલીમોની સંખ્યા AWW/ASHAs બેટી બચાવો બેટી પઢાવો હેઠળ તાલીમ અપાયેલ મુખ્ય કામદારોની કુલ સંખ્યા
	આરોગ્ય કર્મચારીઓ તાલીમ પામેલ	આરોગ્ય કર્મચારીઓ માટે યોજાયેલ PC&PNDT તાલીમોની સંખ્યા તાલીમ પામેલ આરોગ્ય કર્મચારીઓની સંખ્યા
	સામાજીક પ્રભાવ પાથરનારાઓ તાલીમ પામેલ	તાલીમ પામેલ/સંવેદનશીલ બનાવાયેલ ધાર્મિક અને આસ્થાના નેતાઓની સંખ્યા બેટી બચાવો બેટી પઢાવો હેઠળ બેટી બચાવો બેટી પઢાવો હેઠળ તાલીમ પામેલ ચૂંટાયેલ પ્રતિનિધિઓની કુલ સંખ્યા
	પ્રસંગ ઉજવણીઓ	આયોજન કરાયેલ કન્યા દિવસની ઉજવણીની સંખ્યા આયોજન કરાયેલ બેટી જન્મોત્સવની ઉજવણીની સંખ્યા
	સામાજીક ગતિશીલતા	આયોજન કરાયેલ નારી ચૌપાલ્સની સંખ્યા રચાયેલ મહીલા સભાની સંખ્યા આયોજન કરાયેલ વિશેષ ગ્રામ સભાની સંખ્યા વૃક્ષ વાવેતર ઝુંબેશની સંખ્યા

અનુસૂચિ - IV ઉત્તમ પ્રથાઓની ટેમ્પ્લેટ

દસ્તાવેજનું માળખું

પરીચય

- રાજ્યમાં યોજનાનો અમલ અને ઈતિહાસ
- રાજ્યનો સંપૂર્ણ બેટી બચાવો બેટી પઢાવોનો અભિગમ
- રાજ્યમાં બેટી બચાવો બેટી પઢાવોની મહત્વની ઝાંખી
- પ્રકાશ પાડવાની કોઈપણ રાજ્ય કક્ષાની પ્રવૃત્તિ
- રાજ્યમાં બેટી બચાવો બેટી પઢાવોની અસર
  - » SRB
  - » સંસ્થાગત પ્રસૂતિઓની ટકાવારી
  - » ૧લી ત્રિમાસી બદલ નોંધણી
  - » છોકરીઓને કૌશલ્ય આપવા
- આગળનો રસ્તો

બચાવો બેટી પઢાવોની ઉત્તમ પ્રથાઓ

- નવીન વિચારો અને પહેલોની યાદી
  - » રાજ્ય કે જીલ્લા સ્તરે
  - » દરેક ઉત્તમ પ્રથા માટે અલગ પાનું

ઉત્તમ પ્રથા માટેનું માળખું

- નવીન કાર્યક્રમ માટેનું શીર્ષક
- ભૌગોલિક આવરણ/ જીલ્લો(લા)
- સમય રેખા
  - » કાર્યક્રમની તારીખ અથવા સમયગાળો
- કાર્યક્રમની વિગતો
  - » શું કરવામાં આવ્યું હતું?
  - » સમસ્યા વિધાન કે જેનો સામનો કરવામાં આવ્યો હતો
  - » તે અનોખું કેવી રીતે હતું?
  - » તે કોણે કર્યું હતું?
  - » કેટલા લોકોએ ભાગ લીધો હતો?
  - » પરિણામ અને અસર શું હતી?
  - » કોઈપણ અન્ય નોંધપાત્ર મુદ્દો
- ઘટનાના ચિત્રો
  - » કાર્યક્રમના ૪-૫ સાફ અને સારી ગુણવત્તાના ફોટાઓ
  - » પીકસેલવાળા નહીં
- સંપર્કનું સ્થાન
  - » કાર્યની વધુ વિગતો મેળવવા માટે સંપર્ક કરવાનો છે તે વ્યક્તિ
- મીડિયા કવરેજની વિગતો (જો કોઈ હોય તો)
  - » પ્રિન્ટ (સમાચારના ટુકડાનો સ્પષ્ટ રીતે જોઈ શકાય અને વાંચી કરાય તેવો ફોટો)
  - » ઈ-ન્યુઝ (સમાચારની વેબ લીક અને સ્ક્રીનશોટસ)
  - » અન્ય (સામાજિક માધ્યમ કવરેજ અથવા જાણીતી વ્યક્તિ દ્વારા ટવીટ)
- પ્રત્યક્ષ અવતરણ (જો કોઈ હોય તો)
  - » સહભાગીઓ, હીતધારકો, કે લાભાર્થીઓ તરફથી

અનુસૂચી - V. તેમની ફાળવણીની સાથે જીલ્લાઓની યાદી

ફાળવણી ૪૦ લાખ પ્રતિ/વર્ષ સાથે SRB ૯૧૮ કરતા ઓછી કે તેના જેટલી ધરાવતા જીલ્લાઓની યાદી

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જીલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
1.	અરુણાચલ પ્રદેશ	દીબંગ વેલી	700
2.	અરુણાચલ પ્રદેશ	સીઆંગ	721
3.	અરુણાચલ પ્રદેશ	તવાંગ	769
4.	અરુણાચલ પ્રદેશ	લેપારાડા	824
5.	અરુણાચલ પ્રદેશ	નીચેની દીબંગ વેલી	838
6.	અરુણાચલ પ્રદેશ	પશ્ચિમ કામેંગ	859
7.	અરુણાચલ પ્રદેશ	નિમ્ન સીઆંગ	864
8.	અરુણાચલ પ્રદેશ	કુરુંગ કુમે	878
9.	અરુણાચલ પ્રદેશ	ઉપરી સુબાનસીરી	886
10.	અરુણાચલ પ્રદેશ	લોહીત	889
11.	અરુણાચલ પ્રદેશ	નામસાઈ	891
12.	અરુણાચલ પ્રદેશ	પૂર્વ સીઆંગ	903
13.	આસામ	માજુલી	873
14.	આસામ	કામરુપ મેટ્રો	897
15.	આસામ	નલબારી	898
16.	બીહાર	સારણ	856
17.	બીહાર	વૈશાલી	857
18.	બીહાર	મધુબની	857
19.	બીહાર	ભોજપુર	859
20.	બીહાર	અરવાલ	884
21.	બીહાર	રોહતાસ	886
22.	બીહાર	મુઝફ્ફરપુર	890
23.	બીહાર	દરભંગા	892
24.	બીહાર	સીતામારહી	893
25.	બીહાર	ગયા	893
26.	બીહાર	જમુઈ	900
27.	બીહાર	લખીસરાઈ	900
28.	બીહાર	પટના	902
29.	બીહાર	નાવાડા	902
30.	બીહાર	બક્સર	905
31.	બીહાર	સમસ્તિપુર	905

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
32.	બીહાર	નાલંદા	906
33.	બીહાર	શેખપુરા	913
34.	બીહાર	ઓરંગાબાદ	913
35.	બીહાર	સીવાન	917
36.	દિલ્લી	પૂર્વ	897
37.	દિલ્લી	દક્ષિણ પશ્ચિમ	901
38.	ગુજરાત	સાબરકાંઠા	868
39.	ગુજરાત	અમરેલી	877
40.	ગુજરાત	અમદાવાદ	880
41.	ગુજરાત	બોટાદ	889
42.	ગુજરાત	મહેસાણા	893
43.	ગુજરાત	આણંદ	897
44.	ગુજરાત	રાજકોટ	900
45.	ગુજરાત	ભાવનગર	907
46.	ગુજરાત	સુરત	907
47.	ગુજરાત	જુનાગઢ	916
48.	ગુજરાત	ગીર સોમનાથ	916
49.	હરિયાણા	ઝજ્જર	881
50.	હરિયાણા	ફરીદાબાદ	896
51.	હરિયાણા	રોહતક	901
52.	હરિયાણા	કૈથલ	908
53.	હરિયાણા	અંબાલા	908
54.	હરિયાણા	કરનાલ	908
55.	હરિયાણા	સોનીપત	912
56.	હરિયાણા	જૈંદ	912
57.	હરિયાણા	ચરકી દાદરી	914
58.	હિમાચલ પ્રદેશ	હમીરપુર	916
59.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	શોપીઆન	847
60.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	સાંબા	874
61.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	ઉધમપુર	875
62.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	બાંદીપોરા	892
63.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	ગાંદરબલ	894
64.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	રિયાસી	905
65.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	જમ્મુ	907
66.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	ડોડા	908

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જીલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
67.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	રાજોરી	912
68.	ઝારખંડ	કોડરમા	851
69.	ઝારખંડ	દેવઘર	879
70.	ઝારખંડ	હઝારીબાગ	892
71.	ઝારખંડ	ગીરીદી	894
72.	ઝારખંડ	રામગઢ	900
73.	ઝારખંડ	ધનબાદ	917
74.	કર્ણાટક	માંડયા	884
75.	કર્ણાટક	કોલાર	907
76.	કર્ણાટક	રામનગર	912
77.	કર્ણાટક	ચીકકાબાલાપુરા	918
78.	મધ્યપ્રદેશ	દાતીયા	877
79.	મધ્યપ્રદેશ	હારડા	878
80.	મધ્યપ્રદેશ	મોરેના	886
81.	મધ્યપ્રદેશ	ગ્વાલીયર	898
82.	મધ્યપ્રદેશ	અગર માલવા	898
83.	મધ્યપ્રદેશ	શ્યોપુર	910
84.	મધ્યપ્રદેશ	અશોકનગર	914
85.	મહારાષ્ટ્ર	સાંગલી	881
86.	મહારાષ્ટ્ર	હીંગોલી	904
87.	મહારાષ્ટ્ર	બુધાના	908
88.	મહારાષ્ટ્ર	કોલ્હાપુર	908
89.	મહારાષ્ટ્ર	જલગાવ	909
90.	મહારાષ્ટ્ર	અહમદનગર	914
91.	મહારાષ્ટ્ર	ઓસ્માનાબાદ	915
92.	મણીપુર	નોની	844
93.	મણીપુર	તેંગનોપાલ	878
94.	મણીપુર	ચંદેલ	900
95.	મેઘાલય	દક્ષિણ ગારો હિલ્સ	897
96.	મેઘાલય	પૂર્વ ગારો હિલ્સ	900
97.	મેઘાલય	રી ભોઈ	903
98.	મેઘાલય	દક્ષિણ પશ્ચિમ ગારો હિલ્સ	918
99.	મિઝોરમ	હન્નાથિયાલ	859
100.	નાગાલેન્ડ	કીફાયર	798
101.	નાગાલેન્ડ	પેરેન	828

એસ. નં.	રાજ્ય/ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જીલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
102.	નાગાલેન્ડ	તુએનસાંગ	828
103.	નાગાલેન્ડ	વોખા	842
104.	નાગાલેન્ડ	કોહીમા	849
105.	નાગાલેન્ડ	મોકોકચુંગ	877
106.	નાગાલેન્ડ	મોન	909
107.	ઓરીસ્સા	નયાગઢ	826
108.	ઓરીસ્સા	કટક	879
109.	ઓરીસ્સા	સોનેપુર	898
110.	ઓરીસ્સા	ગંજમ	913
111.	ઓરીસ્સા	અનુગુલ	916
112.	ઓરીસ્સા	મલ્કાનગીરી	918
113.	પોડુચેરી	કરાઈકલ	898
114.	પંજાબ	ફજીલ્કા	895
115.	પંજાબ	તરન તરન	904
116.	પંજાબ	સંગરુર	905
117.	પંજાબ	શહીદ ભગત સિંહ નગર	908
118.	પંજાબ	જાલંધર	910
119.	પંજાબ	ફતેહગઢ સાહિબ	912
120.	પંજાબ	ભટીંડા	913
121.	પંજાબ	ફિરોઝપુર	914
122.	પંજાબ	પઠાણકોટ	916
123.	રાજસ્થાન	સીરોહી	914
124.	રાજસ્થાન	સવાઈ માધોપુર	915
125.	સિક્કિમ	ઉતર જીલ્લો	844
126.	તામિલનાડુ	રાણીપેટ	901
127.	તામિલનાડુ	સાલેમ	902
128.	તામિલનાડુ	તીરુવન્નામલાઈ	916
129.	તામિલનાડુ	કાલાકુરુચી	917
130.	તામિલનાડુ	સિવગંગા	917
131.	તામિલનાડુ	કુરુર	918
132.	તેલંગાના	સુર્યાપેટ	808
133.	તેલંગાના	જનગાંવ	876
134.	તેલંગાના	મેડચલ માલ્કાજગીરી	885
135.	તેલંગાના	કામારેડી	887

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જીલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
136.	તેલંગાના	જયાશંકર તુપાલાપલ્લી	892
137.	તેલંગાના	નગરકુરનુલ	892
138.	તેલંગાના	સાંથારેડી	893
139.	તેલંગાના	કુમુરામ ભીમ આસીફાબાદ	899
140.	તેલંગાના	રાજન્ના સરસિલ્લા	911
141.	તેલંગાના	યાદાદ્રી તુવનગિરી	914
142.	તેલંગાના	મંચેરિયલ	914
143.	તેલંગાના	વારંગલ શહેરી	917
144.	દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દીવ	દીવ	820
145.	દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દીવ	દમણ	881
146.	દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દીવ	દાદરા અને નગર હવેલી	890
147.	ત્રિપુરા	પશ્ચિમ ત્રિપુરા	906
148.	ઉત્તર પ્રદેશ	હમીરપુર	871
149.	ઉત્તર પ્રદેશ	ભાડોલી	875
150.	ઉત્તર પ્રદેશ	અલીગઢ	890
151.	ઉત્તર પ્રદેશ	ગાઝીપુર	896
152.	ઉત્તર પ્રદેશ	મથુરા	899
153.	ઉત્તર પ્રદેશ	ફારુખાબાદ	900
154.	ઉત્તર પ્રદેશ	ગૌતમ બુધ્ધ નગર	901
155.	ઉત્તર પ્રદેશ	ફિરોઝાબાદ	903
156.	ઉત્તર પ્રદેશ	ગોરખપુર	904
157.	ઉત્તર પ્રદેશ	સીતાપુર	904
158.	ઉત્તર પ્રદેશ	અમરોહા	908
159.	ઉત્તર પ્રદેશ	પ્રયાગરાજ	908
160.	ઉત્તર પ્રદેશ	હરદોઈ	911
161.	ઉત્તર પ્રદેશ	હાપુર	915
162.	ઉત્તર પ્રદેશ	ફતેહપુર	918
163.	ઉત્તર પ્રદેશ	મૈનપુરી	918
164.	ઉત્તરાખંડ	રૂદ્ર પ્રયાગ	871
165.	ઉત્તરાખંડ	પૌરી ગઢવાલ	885
166.	ઉત્તરાખંડ	ચંપાવત	888
167.	ઉત્તરાખંડ	બાગેશ્વર	904
168.	ઉત્તરાખંડ	નેનિતાલ	918
169.	પશ્ચિમ બંગાળ	અલીપુર દ્વાર	918

૩૦ લાખ/વર્ષની ફાળવણી સાથે ૯૧૮ કરતા વધુ અને ૯૫૨ કરતા ઓછા કે તેના જેટલો
SRB ધરાવતા જિલ્લાઓની યાદી

એસ. નં.	રાજ્ય/ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
1.	અંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ	નિકોબારસ	942
2.	આંધ્ર પ્રદેશ	કુરનુલ	922
3.	આંધ્ર પ્રદેશ	શ્રીકાકુલમ	925
4.	આંધ્ર પ્રદેશ	ક.કચ નેલ્લોર	931
5.	આંધ્ર પ્રદેશ	વીઝીયાનગરમ	933
6.	આંધ્ર પ્રદેશ	વાય.એસ.આર.	939
7.	આંધ્ર પ્રદેશ	અનંતપુર	942
8.	આંધ્ર પ્રદેશ	ચિત્તુર	948
9.	આંધ્ર પ્રદેશ	વિશાખાપટનમ	949
10.	અરુણાચલ પ્રદેશ	તિરાપ	923
11.	અરુણાચલ પ્રદેશ	પાપુમ પરે	923
12.	અરુણાચલ પ્રદેશ	ઉપરી સીયાંગ	930
13.	આસામ	દક્ષિણ સાલ્મારા માનકચર	922
14.	આસામ	દિબ્રુગઢ	923
15.	આસામ	કોકરાઝાર	929
16.	આસામ	કારબી આંગલોગ	931
17.	આસામ	બારપેટા	932
18.	આસામ	ધુબરી	933
19.	આસામ	સિવસાગર	937
20.	આસામ	દીમા હાસો	939
21.	આસામ	કામરુપ	939
22.	આસામ	ગોલપારા	940
23.	આસામ	ત્રિનસુકીયા	940
24.	આસામ	બક્સા	942
25.	આસામ	ઉદલગુરી	944
26.	આસામ	મરીગાવ	945
27.	આસામ	સોનીતપુરી	947
28.	આસામ	લખીમપુર	948
29.	આસામ	કરીમગંજ	949
30.	આસામ	ગોલાઘાટ	950

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
31.	આસામ	બિશ્વનાથ	951
32.	બીહાર	કિશનગંજ	920
33.	બીહાર	શિવહર	922
34.	બીહાર	બાંકા	923
35.	બીહાર	પશ્ચિમ ચંપારણ	923
36.	બીહાર	જેહાનાબાદ	924
37.	બીહાર	બેગુસરાઈ	927
38.	બીહાર	ગોપાલગંજ	932
39.	બીહાર	ભાગલપુર	932
40.	બીહાર	ખાગરિયા	932
41.	બીહાર	મુંગેર	942
42.	બીહાર	અરારીયા	943
43.	બીહાર	કાઈમુર (ભાબુઆ)	944
44.	બીહાર	પૂર્વી ચંપારણ	948
45.	ચંદીગઢ	ચંદીગઢ	941
46.	છત્તીસગઢ	નારાયણપુર	920
47.	છત્તીસગઢ	સુરગુજા	927
48.	છત્તીસગઢ	બેમેટરા	933
49.	છત્તીસગઢ	રાયગઢ	934
50.	છત્તીસગઢ	જશપુર	935
51.	છત્તીસગઢ	સુરજપુર	940
52.	છત્તીસગઢ	બાલોડા બઝાર	943
53.	છત્તીસગઢ	કાંકેર	944
54.	છત્તીસગઢ	દુર્ગ	946
55.	છત્તીસગઢ	કોરબા	950
56.	દિલ્લી	ઉત્તર પૂર્વ	921
57.	દિલ્લી	ઉત્તર પશ્ચિમ	921
58.	દિલ્લી	શાહદારા	921
59.	દિલ્લી	દક્ષિણ	925
60.	દિલ્લી	સેન્ટ્રલ (મધ્ય)	935
61.	દિલ્લી	દક્ષિણ પૂર્વ	939
62.	દિલ્લી	પશ્ચિમ	939

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
63.	દિલ્લી	નવી દિલ્લી	944
64.	ગોવા	દક્ષિણ ગોવા	946
65.	ગોવા	ઉત્તર ગોવા	952
66.	ગુજરાત	મહીસાગર	919
67.	ગુજરાત	પંચમહાલસ	921
68.	ગુજરાત	ગાંધીનગર	921
69.	ગુજરાત	ભરૂચ	922
70.	ગુજરાત	ડાંગ	924
71.	ગુજરાત	વડોદરા	925
72.	ગુજરાત	વલસાડ	927
73.	ગુજરાત	પાટણ	930
74.	ગુજરાત	નર્મદા	931
75.	ગુજરાત	નવસારી	934
76.	ગુજરાત	છોટાઉદેપુર	935
77.	ગુજરાત	સુરેન્દ્રનગર	938
78.	ગુજરાત	પોરબંદર	938
79.	ગુજરાત	દાહોદ	940
80.	ગુજરાત	અરવલ્લી	943
81.	ગુજરાત	દેવભુમી દ્વારકા	943
82.	ગુજરાત	તાપી	945
83.	ગુજરાત	બનાસકાંઠા	952
84.	હરિયાણા	હીસાર	920
85.	હરિયાણા	રેવારી	921
86.	હરિયાણા	યમુના નગર	923
87.	હરિયાણા	ભીવાની	924
88.	હરિયાણા	કુરુક્ષેત્ર	925
89.	હરિયાણા	મહેન્દ્રગઢ	927
90.	હરિયાણા	સીરસા	930
91.	હરિયાણા	પાણીપત	946
92.	હરિયાણા	પંચકુલા	948
93.	હરિયાણા	ગુરુગ્રામ	951
94.	હિમાચલ પ્રદેશ	કાંગરા	919

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
95.	હીમાચલ પ્રદેશ	ચંબા	924
96.	હીમાચલ પ્રદેશ	સીરમોર	934
97.	હીમાચલ પ્રદેશ	મંડી	939
98.	હીમાચલ પ્રદેશ	કીન્નોર	945
99.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	કથુઆ	922
100.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	શ્રીનગર	933
101.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	રામબન	936
102.	ઝારખંડ	ચાતરા	925
103.	ઝારખંડ	પાલામુ	927
104.	ઝારખંડ	બોકારો	932
105.	ઝારખંડ	રાંચી	937
106.	ઝારખંડ	ગઢવા	940
107.	ઝારખંડ	લતેહાર	941
108.	ઝારખંડ	ગોડા	942
109.	ઝારખંડ	ગુમલા	947
110.	કર્ણાટક	ચામરાજનગર	928
111.	કર્ણાટક	બીદર	937
112.	કર્ણાટક	કોપ્પાલ	939
113.	કર્ણાટક	બેલાગાવી	939
114.	કર્ણાટક	યાદગીર	940
115.	કર્ણાટક	માયસુરુ	943
116.	કર્ણાટક	ચીકામાગલુરુ	943
117.	કર્ણાટક	બેંગાલુરુ ગ્રામિણ	946
118.	કર્ણાટક	ઉડુપી	947
119.	કર્ણાટક	હવેરી	947
120.	કર્ણાટક	વિજયપુરા	948
121.	કર્ણાટક	ચિત્રદુર્ગ	948
122.	કર્ણાટક	શિવામોગા	949
123.	કર્ણાટક	બેલારી	950
124.	કર્ણાટક	ઉત્તર કન્નડ	951
125.	કર્ણાટક	બેંગાલુરુ શહેરી	952
126.	કેરલ	અલાપુઝા	932

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
127.	કેરલ	કાસરગોડ	933
128.	કેરલ	કન્નુર	947
129.	કેરલ	કોઝીકોડે	947
130.	કેરલ	પથાનમથિટ્ટા	952
131.	લક્ષદ્વીપ	લક્ષદ્વીપ જિલ્લો	948
132.	મધ્યપ્રદેશ	ભીડ	919
133.	મધ્યપ્રદેશ	હોશંગાબાદ	922
134.	મધ્યપ્રદેશ	ઉમારીયા	922
135.	મધ્યપ્રદેશ	છતરપુર	923
136.	મધ્યપ્રદેશ	સીધી	923
137.	મધ્યપ્રદેશ	તિકમગઢ	924
138.	મધ્યપ્રદેશ	બુરહાનપુર	925
139.	મધ્યપ્રદેશ	નરસીંગપુર	925
140.	મધ્યપ્રદેશ	સતના	926
141.	મધ્યપ્રદેશ	પન્ના	930
142.	મધ્યપ્રદેશ	બારવાની	932
143.	મધ્યપ્રદેશ	ગુના	932
144.	મધ્યપ્રદેશ	જબલપુર	934
145.	મધ્યપ્રદેશ	મંદસોર	937
146.	મધ્યપ્રદેશ	કટની	937
147.	મધ્યપ્રદેશ	નીમુચ	938
148.	મધ્યપ્રદેશ	રેવા	938
149.	મધ્યપ્રદેશ	ખારગોન	939
150.	મધ્યપ્રદેશ	શાજાપુર	939
151.	મધ્યપ્રદેશ	માંડલા	939
152.	મધ્યપ્રદેશ	ખાંડલા	939
153.	મધ્યપ્રદેશ	ભોપાલ	940
154.	મધ્યપ્રદેશ	શાહદોલ	941
155.	મધ્યપ્રદેશ	શિવપુરી	944
156.	મધ્યપ્રદેશ	વિદીશા	945
157.	મધ્યપ્રદેશ	અલીરાજપુર	950
158.	મધ્યપ્રદેશ	સાગર	950

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
159.	મધ્યપ્રદેશ	રતલામ	950
160.	મધ્યપ્રદેશ	ધાર	950
161.	મધ્યપ્રદેશ	સીંગરૌલી	951
162.	મધ્યપ્રદેશ	સિવની	952
163.	મધ્યપ્રદેશ	ઝાબુઆ	952
164.	મધ્યપ્રદેશ	રાઈસેન	952
165.	મહારાષ્ટ્ર	સીધુદુર્ગ	921
166.	મહારાષ્ટ્ર	વર્ધા	922
167.	મહારાષ્ટ્ર	લાતુર	924
168.	મહારાષ્ટ્ર	નાશીક	927
169.	મહારાષ્ટ્ર	ચંદ્રપુર	927
170.	મહારાષ્ટ્ર	ભંડારા	927
171.	મહારાષ્ટ્ર	બીડ	928
172.	મહારાષ્ટ્ર	પુને	928
173.	મહારાષ્ટ્ર	જાલના	928
174.	મહારાષ્ટ્ર	અકોલા	931
175.	મહારાષ્ટ્ર	ગડચીરોલી	933
176.	મહારાષ્ટ્ર	સોલાપુર	939
177.	મહારાષ્ટ્ર	મુંબઈ	939
178.	મહારાષ્ટ્ર	ધુલે	939
179.	મહારાષ્ટ્ર	સતારા	942
180.	મહારાષ્ટ્ર	વાશીમ	945
181.	મહારાષ્ટ્ર	પાલઘર	947
182.	મહારાષ્ટ્ર	પરભાની	948
183.	મહારાષ્ટ્ર	ગોંડીયા	951
184.	મહારાષ્ટ્ર	નંદુરબાર	952
185.	મણીપુર	ઈન્ફાલ પૂર્વ	932
186.	મણીપુર	કાકચીંગ	933
187.	મણીપુર	ઈન્ફાલ પશ્ચિમ	936
188.	મણીપુર	ફેરઝોલ	941
189.	મણીપુર	તામેંગલોંગ	946
190.	મેઘાલય	ઉતર ગારો હીલ્સ	931

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
191.	મેઘાલય	પશ્ચિમ ગારો હિલ્સ	937
192.	મિઝોરમ	ખાવઝોલ	924
193.	મિઝોરમ	લોંગલવાઈ	936
194.	મિઝોરમ	આઈઝોલ	940
195.	મિઝોરમ	લુંગલેઈ	945
196.	નાગાલેન્ડ	દીમાપુર	920
197.	નાગાલેન્ડ	ઝુન્હેબોટો	951
198.	ઓરીસ્સા	ખોરધા	919
199.	ઓરીસ્સા	ધેનકાનાલ	926
200.	ઓરીસ્સા	ભાદ્રક	927
201.	ઓરીસ્સા	ભારગઢ	931
202.	ઓરીસ્સા	જાજાપુર	931
203.	ઓરીસ્સા	સંબલપુર	931
204.	ઓરીસ્સા	જગતસિહપુર	933
205.	ઓરીસ્સા	બાલનગીર	934
206.	ઓરીસ્સા	કેન્દ્રાપારા	934
207.	ઓરીસ્સા	કેન્દુઝાર	940
208.	ઓરીસ્સા	કંધમાલ	945
209.	ઓરીસ્સા	બૌધ	950
210.	ઓરીસ્સા	કાલાહાંડી	950
211.	ઓરીસ્સા	કોરાપુટ	951
212.	પોંડુચેરી	માહે	941
213.	પંજાબ	ગુરદાસપુર	921
214.	પંજાબ	ફરીદકોટ	926
215.	પંજાબ	કપુરથલા	928
216.	પંજાબ	પતિયાલા	929
217.	પંજાબ	હોશિયારપુર	929
218.	પંજાબ	એસ.એ.એસ. નગર	931
219.	પંજાબ	માણસા	932
220.	પંજાબ	શ્રી મુક્તસર સાહીબ	933
221.	પંજાબ	લુધિયાણા	934
222.	પંજાબ	અમૃતસર	950

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
223.	રાજસ્થાન	દાવસા	922
224.	રાજસ્થાન	ટોક	922
225.	રાજસ્થાન	કોટા	923
226.	રાજસ્થાન	ઝાલાવાડ	924
227.	રાજસ્થાન	જયપુર	926
228.	રાજસ્થાન	ચીતોડગઢ	927
229.	રાજસ્થાન	ગંગાનગર	928
230.	રાજસ્થાન	પાલી	933
231.	રાજસ્થાન	અલ્વર	933
232.	રાજસ્થાન	ડુંગરપુર	936
233.	રાજસ્થાન	ધોલપુર	937
234.	રાજસ્થાન	ભીલવારા	937
235.	રાજસ્થાન	કરૌલી	937
236.	રાજસ્થાન	બુંદી	938
237.	રાજસ્થાન	રાજસામંદ	943
238.	રાજસ્થાન	ભરતપુર	943
239.	રાજસ્થાન	સીકર	946
240.	રાજસ્થાન	બારન	949
241.	રાજસ્થાન	પ્રતાપગઢ	951
242.	રાજસ્થાન	અજમેર	952
243.	સિક્કિમ	પૂર્વ જિલ્લો	920
244.	સિક્કિમ	દક્ષિણ જિલ્લો	945
245.	તામિલનાડુ	પેરામ્બલુર	920
246.	તામિલનાડુ	રામનાથપુરમ	927
247.	તામિલનાડુ	દીડીગુલ	927
248.	તામિલનાડુ	નમકકલ	929
249.	તામિલનાડુ	પુડુકોટાઈ	930
250.	તામિલનાડુ	ધર્માપુરી	932
251.	તામિલનાડુ	તીરુચીરાપલ્લી	933
252.	તામિલનાડુ	કન્યાકુમારી	934
253.	તામિલનાડુ	અરીયાલુર	937
254.	તામિલનાડુ	કાંચીપુરમ	939

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
255.	તામિલનાડુ	થુથ્કુડી	940
256.	તામિલનાડુ	નીલ્ગીરીસ	943
257.	તામિલનાડુ	તીરુપાથુર	946
258.	તામિલનાડુ	કૃષ્ણાગીરી	948
259.	તામિલનાડુ	તીરુપ્પુર	950
260.	તામિલનાડુ	થંજાવુર	950
261.	તામિલનાડુ	મદુરાઈ	951
262.	તામિલનાડુ	તિરુનેલવેલી	952
263.	તેલંગાના	વાનાપાર્થી	925
264.	તેલંગાના	ખમ્મામ	928
265.	તેલંગાના	વારંગલ ગ્રામિણ	932
266.	તેલંગાના	મહેબુબનગર	935
267.	તેલંગાના	કરીમનગર	938
268.	તેલંગાના	નારાયણપેટ	941
269.	તેલંગાના	હેદરાબાદ	945
270.	તેલંગાના	મહેબુબાબાદ	945
271.	તેલંગાના	નાલગોડા	946
272.	તેલંગાના	વિકારાબાદ	950
273.	તેલંગાના	સિદ્દીપેટ	950
274.	તેલંગાના	પેડાપલ્લી	951
275.	તેલંગાના	ભાદરાદ્રી કોઠાગુડમ	951
276.	તેલંગાના	રંગા રેડ્ડી	951
277.	ત્રિપુરા	ખોવાઈ	934
278.	ત્રિપુરા	ઉતર ત્રિપુરા	939
279.	ઉતર પ્રદેશ	લખનવ	920
280.	ઉતર પ્રદેશ	ખેરી	921
281.	ઉતર પ્રદેશ	બાઘપત	921
282.	ઉતર પ્રદેશ	કાનપુર દેહાત	923
283.	ઉતર પ્રદેશ	વારાણસી	924
284.	ઉતર પ્રદેશ	આગ્રા	925
285.	ઉતર પ્રદેશ	કનૌજ	925

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જીલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
286.	ઉત્તર પ્રદેશ	બીજનોર	925
287.	ઉત્તર પ્રદેશ	બલીયા	926
288.	ઉત્તર પ્રદેશ	મુઝફ્ફરનગર	926
289.	ઉત્તર પ્રદેશ	આંબેડકરનગર	926
290.	ઉત્તર પ્રદેશ	ચંદૌલી	926
291.	ઉત્તર પ્રદેશ	અમેઠી	926
292.	ઉત્તર પ્રદેશ	બારાબંકી	927
293.	ઉત્તર પ્રદેશ	જાલોન	927
294.	ઉત્તર પ્રદેશ	ચિત્રકૂટ	927
295.	ઉત્તર પ્રદેશ	ઓરૈયા	928
296.	ઉત્તર પ્રદેશ	માવ	929
297.	ઉત્તર પ્રદેશ	કૌશામ્બી	930
298.	ઉત્તર પ્રદેશ	પીલીભીત	930
299.	ઉત્તર પ્રદેશ	મહારાજગંજ	932
300.	ઉત્તર પ્રદેશ	પ્રતાપગઢ	932
301.	ઉત્તર પ્રદેશ	બદાયુ	933
302.	ઉત્તર પ્રદેશ	ગોડા	933
303.	ઉત્તર પ્રદેશ	હાથરસ	933
304.	ઉત્તર પ્રદેશ	શામલી	934
305.	ઉત્તર પ્રદેશ	કાસગંજ	934
306.	ઉત્તર પ્રદેશ	ઉનાવ	934
307.	ઉત્તર પ્રદેશ	સાંભલ	937
308.	ઉત્તર પ્રદેશ	એટા	937
309.	ઉત્તર પ્રદેશ	દેવરીયા	938
310.	ઉત્તર પ્રદેશ	સિધ્ધાર્થ નગર	939
311.	ઉત્તર પ્રદેશ	બાંદા	940
312.	ઉત્તર પ્રદેશ	બલરામપુર	941
313.	ઉત્તર પ્રદેશ	શ્રાવસ્તી	942
314.	ઉત્તર પ્રદેશ	લલીતપુર	943
315.	ઉત્તર પ્રદેશ	મિર્ઝાપુર	943
316.	ઉત્તર પ્રદેશ	સહારણપુર	943

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
317.	ઉત્તર પ્રદેશ	ગાઝીયાબાદ	944
318.	ઉત્તર પ્રદેશ	રાય બરેલી	945
319.	ઉત્તર પ્રદેશ	બરેલી	945
320.	ઉત્તર પ્રદેશ	આઝમગઢ	945
321.	ઉત્તર પ્રદેશ	બસ્તી	947
322.	ઉત્તર પ્રદેશ	કુશીનગર	948
323.	ઉત્તર પ્રદેશ	સોનભાદ્રા	948
324.	ઉત્તર પ્રદેશ	ઈટાવા	949
325.	ઉત્તર પ્રદેશ	સુલતાનપુર	952
326.	ઉત્તરાખંડ	ચમોલી	922
327.	ઉત્તરાખંડ	તેહરી ગઢવાલ	945
328.	ઉત્તરાખંડ	અલ્મોરા	946
329.	ઉત્તરાખંડ	હરીદ્વાર	947
330.	ઉત્તરાખંડ	ઉત્તર કાશી	947
331.	ઉત્તરાખંડ	ઉધમ સિંહ નગર	948
332.	ઉત્તરાખંડ	પીથોરાગઢ	948
333.	પશ્ચિમ બંગાલ	પુરુલિયા	921
334.	પશ્ચિમ બંગાલ	ઝારગ્રામ	926
335.	પશ્ચિમ બંગાલ	મેદીનીપુર પૂર્વ	934
336.	પશ્ચિમ બંગાલ	કાલીમપોંગ	935
337.	પશ્ચિમ બંગાલ	પશ્ચિમ બર્ધમાન	935
338.	પશ્ચિમ બંગાલ	પૂર્વ બર્ધમાન	937
339.	પશ્ચિમ બંગાલ	મુર્શીદાબાદ	946
340.	પશ્ચિમ બંગાલ	કલકતા	948
341.	પશ્ચિમ બંગાલ	૨૪ પરગણાસ ઉત્તર	949
342.	પશ્ચિમ બંગાલ	માલ્દા	949
343.	પશ્ચિમ બંગાલ	દીનાજપુર ઉત્તર	949
344.	પશ્ચિમ બંગાલ	જલ્પાઈગુરી	950
345.	પશ્ચિમ બંગાલ	કૂચ બીહાર	951
346.	પશ્ચિમ બંગાલ	બિરભુમ	951
347.	પશ્ચિમ બંગાલ	દાર્જીલીંગ	952

૨૦ લાખ/વર્ષ ફાળવણી સાથે ૯૫૨ કરતા વધુ SRB ધરાવતા જીલ્લાઓની યાદી

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જીલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
1.	અંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ	દક્ષિણ અંદામાન	958
2.	અંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ	ઉત્તર અને મધ્ય અંદામાન	985
3.	આંધ્ર પ્રદેશ	પ્રકાસમ	963
4.	આંધ્ર પ્રદેશ	ક્રિશ્ના	970
5.	આંધ્ર પ્રદેશ	પૂર્વ ગોદાવરી	973
6.	આંધ્ર પ્રદેશ	પશ્ચિમ ગોદાવરી	979
7.	આંધ્ર પ્રદેશ	ગુંટુર	988
8.	અરુણાચલ પ્રદેશ	ક્રા દાદી	959
9.	અરુણાચલ પ્રદેશ	શી યોમી	964
10.	અરુણાચલ પ્રદેશ	ચાંગલાંગ	975
11.	અરુણાચલ પ્રદેશ	પશ્ચિમ સીયાંગ	989
12.	અરુણાચલ પ્રદેશ	લોંગલીંગ	996
13.	અરુણાચલ પ્રદેશ	કામ્લે	1000
14.	અરુણાચલ પ્રદેશ	પાકે કેસાંગ	1000
15.	અરુણાચલ પ્રદેશ	નિયલી સુબનસિરી	1044
16.	અરુણાચલ પ્રદેશ	પૂર્વ કામ્લેંગ	1378
17.	અરુણાચલ પ્રદેશ	એંજો	1512
18.	આસામ	ધેમાજી	953
19.	આસામ	દારંગ	955
20.	આસામ	જોરહત	956
21.	આસામ	હોજાઈ	958
22.	આસામ	નાગાંવ	960
23.	આસામ	ચીરાંગ	968
24.	આસામ	કાચર	970
25.	આસામ	બોગાઈગાવ	973
26.	આસામ	પશ્ચિમ કારબી આંગલોંગ	976
27.	આસામ	હેલાકાંડી	984
28.	આસામ	ચરાઈદેવ	992
29.	બીહાર	સહરસા	955
30.	બીહાર	સુપોલ	962

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
31.	બીહાર	કટીહાર	962
32.	બીહાર	મધેપુરા	966
33.	બીહાર	પુર્ણિયા	967
34.	છત્તીસગઢ	મહાસમુંદ	954
35.	છત્તીસગઢ	જાંજગીર-ચંપા	956
36.	છત્તીસગઢ	બાલોદ	956
37.	છત્તીસગઢ	બિલાસપુર	960
38.	છત્તીસગઢ	ગારીયાબંધ	961
39.	છત્તીસગઢ	કોરીયા	966
40.	છત્તીસગઢ	ધામતરી	968
41.	છત્તીસગઢ	ગૌરેલા પેન્દ્રા મારવાહી	974
42.	છત્તીસગઢ	બલરામપુર	975
43.	છત્તીસગઢ	મુંગેલી	978
44.	છત્તીસગઢ	રાયપુર	980
45.	છત્તીસગઢ	બસ્તર	983
46.	છત્તીસગઢ	કબીરધામ	984
47.	છત્તીસગઢ	બીજાપુર	985
48.	છત્તીસગઢ	કોડાગાવ	985
49.	છત્તીસગઢ	રાજનંદગાવ	990
50.	છત્તીસગઢ	સુકમા	994
51.	છત્તીસગઢ	દાંતીવાડા	1038
52.	દિલ્લી	ઉત્તર	967
53.	ગુજરાત	કચ્છ	957
54.	ગુજરાત	ખેડા	957
55.	ગુજરાત	જામનગર	960
56.	ગુજરાત	મોરબી	978
57.	હરીયાણા	પાલવલ	961
58.	હરીયાણા	ફતેહાબાદ	964
59.	હરીયાણા	નુહ	964
60.	હીમાચલ પ્રદેશ	બિલાસપુર	957
61.	હીમાચલ પ્રદેશ	કુલ્લુ	964

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
62.	હીમાચલ પ્રદેશ	સોલાન	964
63.	હીમાચલ પ્રદેશ	શીમલા	971
64.	હીમાચલ પ્રદેશ	ઉના	978
65.	હીમાચલ પ્રદેશ	લાહૌલ અને સ્પીતિ	1294
66.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	કુપવારા	956
67.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	પૂંચ	958
68.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	કિશતવર	965
69.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	અનંતનાગ	967
70.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	પુલ્વામા	970
71.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	બારામુલ્લા	973
72.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	કુલગામ	985
73.	જમ્મુ અને કાશ્મીર	બડગામ	1031
74.	ઝારખંડ	ડુમકા	954
75.	ઝારખંડ	સિમડેગા	956
76.	ઝારખંડ	સાહેબગંજ	959
77.	ઝારખંડ	જામતારા	968
78.	ઝારખંડ	પાકુર	969
79.	ઝારખંડ	સરાઈકેલા ખારસાવન	972
80.	ઝારખંડ	પશ્ચિમ સિંગભૂમ	973
81.	ઝારખંડ	ખૂંટી	989
82.	ઝારખંડ	પૂર્વ સિંગભૂમ	990
83.	ઝારખંડ	લોહારદગા	992
84.	કર્ણાટક	હસન	955
85.	કર્ણાટક	તુમાકુરુ	956
86.	કર્ણાટક	બાગલકોટે	958
87.	કર્ણાટક	કલાબુરગી	961
88.	કર્ણાટક	ધારવાડ	961
89.	કર્ણાટક	દેવાંગેરે	961
90.	કર્ણાટક	કોડાગુ	962
91.	કર્ણાટક	રાઈચુર	976
92.	કર્ણાટક	ગદાગ	988

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
93.	કર્ણાટક	દક્ષિણ કન્નડ	997
94.	કેરલ	શ્રીસુર	955
95.	કેરલ	થિરુવનંથપુરમ	957
96.	કેરલ	ઈદુકી	960
97.	કેરલ	કોલામ	962
98.	કેરલ	પલકકડ	964
99.	કેરલ	કોટાયમ	964
100.	કેરલ	એર્નાકુલમ	967
101.	કેરલ	મલાપુરમ	971
102.	કેરલ	વાયનાડ	985
103.	લદાખ	લેહ લદાખ	959
104.	લદાખ	કારગીલ	984
105.	મધ્યપ્રદેશ	ઉજ્જૈન	954
106.	મધ્યપ્રદેશ	દામો	954
107.	મધ્યપ્રદેશ	છીદવાડા	959
108.	મધ્યપ્રદેશ	નીવારી	961
109.	મધ્યપ્રદેશ	સેહોર	962
110.	મધ્યપ્રદેશ	બેતુલ	966
111.	મધ્યપ્રદેશ	દેવાસ	967
112.	મધ્યપ્રદેશ	રાયગઢ	971
113.	મધ્યપ્રદેશ	ઈંદોર	973
114.	મધ્યપ્રદેશ	ડીડોરી	974
115.	મધ્યપ્રદેશ	બાલાઘાટ	979
116.	મધ્યપ્રદેશ	અનુપુર	984
117.	મહારાષ્ટ્ર	ઓરંગાબાદ	954
118.	મહારાષ્ટ્ર	મુંબઈ ઉપનગરીય	954
119.	મહારાષ્ટ્ર	રત્નાગીરી	957
120.	મહારાષ્ટ્ર	થાણે	964
121.	મહારાષ્ટ્ર	અમરાવતી	971
122.	મહારાષ્ટ્ર	થવતમાલ	976
123.	મહારાષ્ટ્ર	રાયગઢ	977

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
124.	મહારાષ્ટ્ર	નાગપુર	983
125.	મહારાષ્ટ્ર	નાંદેડ	1000
126.	મણીપુર	થોબાલ	960
127.	મણીપુર	ચુરાચંદપુર	967
128.	મણીપુર	કાંગપોકપી	973
129.	મણીપુર	સેનાપતી	1002
130.	મણીપુર	ઉખરુલ	1013
131.	મણીપુર	બિશ્નુપુર	1068
132.	મણીપુર	કામજોંગ	1075
133.	મણીપુર	જીરીબામ	1111
134.	મેઘાલય	પૂર્વ ખાસી હીલ્સ	955
135.	મેઘાલય	પશ્ચિમ જેન્તિયા હીલ્સ	955
136.	મેઘાલય	પશ્ચિમ ખાસી હીલ્સ	958
137.	મેઘાલય	દક્ષિણ પશ્ચિમ ખાસી હીલ્સ	983
138.	મેઘાલય	પૂર્વ જેન્તિયા હીલ્સ	988
139.	મિઝોરમ	સેઈતુલ	957
140.	મિઝોરમ	ચંકાઈ	981
141.	મિઝોરમ	સાઈહા	991
142.	મિઝોરમ	સેરછીપ	1011
143.	મિઝોરમ	કોલાસીબ	1045
144.	મિઝોરમ	મમીત	1054
145.	નાગાલેન્ડ	કેક	972
146.	નાગાલેન્ડ	લોંગલેંગ	1141
147.	ઓરીસ્સા	બળેશ્વર	953
148.	ઓરીસ્સા	નબરંગપુર	957
149.	ઓરીસ્સા	દેવગઢ	958
150.	ઓરીસ્સા	પુરી	959
151.	ઓરીસ્સા	ગાજાપટી	962
152.	ઓરીસ્સા	મયુરભંજ	970
153.	ઓરીસ્સા	રાયગઢ	970
154.	ઓરીસ્સા	નુવાપાડા	972

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
155.	ઓરીસ્સા	સુંદરગઢ	982
156.	ઓરીસ્સા	ઝારસુગુડા	998
157.	પોડુચેરી	પોડુચેરી	989
158.	પોડુચેરી	યાનમ	996
159.	પંજાબ	રુપનગર	954
160.	પંજાબ	બરનાલા	965
161.	પંજાબ	મોગા	965
162.	રાજસ્થાન	ચુરુ	953
163.	રાજસ્થાન	નાગોર	954
164.	રાજસ્થાન	જોધપુર	962
165.	રાજસ્થાન	બાંસવારા	965
166.	રાજસ્થાન	જાલોર	967
167.	રાજસ્થાન	ઉદયપુર	967
168.	રાજસ્થાન	બિકાનેર	970
169.	રાજસ્થાન	જૈસલમેર	971
170.	રાજસ્થાન	હનુમાનગઢ	974
171.	રાજસ્થાન	સુનસુનુ	982
172.	રાજસ્થાન	બારમેર	989
173.	સિક્કિમ	પશ્ચિમ જિલ્લો	963
174.	તામિલનાડુ	વીલુપુરમ	953
175.	તામિલનાડુ	વેલોર	956
176.	તામિલનાડુ	થીરુવરુર	956
177.	તામિલનાડુ	થીરુવલ્લુર	962
178.	તામિલનાડુ	કુડાલોર	962
179.	તામિલનાડુ	ચેંગાપટ્ટુ	966
180.	તામિલનાડુ	કોઈમ્બતુર	974
181.	તામિલનાડુ	એરોડ	974
182.	તામિલનાડુ	ચેન્નાઈ	976
183.	તામિલનાડુ	વીરુધુનગર	977
184.	તામિલનાડુ	નાગાપટ્ટીનામ	977
185.	તામિલનાડુ	થેની	979
186.	તામિલનાડુ	તેનકાસી	989

એસ. નં.	રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ	જિલ્લાઓ	HMIS મુજબ જન્મ સમયે લિંગ પ્રમાણ (SRB) ૨૦૨૦-૨૧
187.	તેલંગાના	મેડાક	956
188.	તેલંગાના	મુલુગુ	957
189.	તેલંગાના	અદીલાબાદ	958
190.	તેલંગાના	જોગુલામ્બા ગડવાલ	969
191.	તેલંગાના	જાગીતિયાલ	971
192.	તેલંગાના	નિઝામાબાદ	984
193.	તેલંગાના	તેલંગાના	1008
194.	ત્રિપુરા	ધલાઈ	958
195.	ત્રિપુરા	ગોમતી	962
196.	ત્રિપુરા	ઉનાકોટી	968
197.	ત્રિપુરા	દક્ષિણ ત્રિપુરા	1000
198.	ત્રિપુરા	સેપાઈજાલા	1008
199.	ઉત્તર પ્રદેશ	અયોધ્યા	953
200.	ઉત્તર પ્રદેશ	મોરાદાબાદ	954
201.	ઉત્તર પ્રદેશ	મહોબા	954
202.	ઉત્તર પ્રદેશ	શાહજહાનપુર	958
203.	ઉત્તર પ્રદેશ	મીરુત	958
204.	ઉત્તર પ્રદેશ	બહરાઈચ	958
205.	ઉત્તર પ્રદેશ	રામપુર	958
206.	ઉત્તર પ્રદેશ	બુલંદશહર	959
207.	ઉત્તર પ્રદેશ	ઝાંસી	964
208.	ઉત્તર પ્રદેશ	કાનપુર નગર	967
209.	ઉત્તર પ્રદેશ	જૌનપુર	972
210.	ઉત્તર પ્રદેશ	સંત કબીર નગર	978
211.	ઉત્તરાખંડ	દેહરાદુન	968
212.	પશ્ચિમ બંગાલ	દીનાજપુર દક્ષિણ	953
213.	પશ્ચિમ બંગાલ	હુગલી	955
214.	પશ્ચિમ બંગાલ	નડીયા	956
215.	પશ્ચિમ બંગાલ	૨૪ પરગણાસ દક્ષિણ	964
216.	પશ્ચિમ બંગાલ	મેદીનીપુર પશ્ચિમ	967
217.	પશ્ચિમ બંગાલ	બાંકુરા	967
218.	પશ્ચિમ બંગાલ	હાવરા	974

सत्यमेव जयते

**Ministry of Women and
Child Development**
Government of India